JUSTICE 2017- 2018

Estd.1933

NAAC Re-Accredited "A"

Council of Education's

SHAHAJI LAW COLLEGE, KOLHAPUR

(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur.

Aided by Government of Maharashtra & Approved by Bar Council of India, Delhi

NAAC Re-Accredited "A"

SHAHAJI LAW COLLEGE, KOLHAPUR

Visit of NAAC Peer Team on 13th & 14th Oct. 2018
Hon'ble Prof. V. Vijaykumar- Chairman
Hon'ble Prof. Dr. Marian Pinheiro- Co-ordinator
Hon'ble Prof. Dr. C.A. Gurudath-Member

Hon'ble M.A. Lovekar, Principal District and Sessions Judge, Kolhapur, acting as Judge of Inter class Moot-Court Competition.

Members of Management, Principals of Sister Institutions, Teaching and Non Teaching Faculty garlanding the statue of Padmashree Deshbhakta Ratnappa Kumbhar on his Birth Anniversary.

85th Annual Prize Distribution Function on 09/04/2018, Chief Guest Dr. D.R. More, Academic Advisor, Shivaji University, Kolhapur felicitated by Sou. Rajanitai Magdum.

Felicitation of four students who have been selected as JMFC & CJSD.

A group photo with Prof. Mark Br n, United States of America.

OUR GUIDE AND INSPIRATION

Padmashri Deshbhakta Dr. Ratnappa Kumbhar

Founder President, Council of Education
Kolhapur

Birth : 15-09-1909 Abode : 23-12-1998

Goals and Objectives

- To fulfill long-felt need of legal education and legal awareness in the society.
- To impart legal education and to inculcate the principles of justice, equity, liberty, equality, fraternity, dignity in the mind of students.
- To be a centre of excellence in the field of legal education by adopting modern teaching and training techniques.
- To impart high quality of legal education and to develop overall personality in a disciplined environment.
- To make its law graduates capable of pursuing a career at Bar, competing for judicial services, civil services and so on.
- To imbibe high sense of legal, social and moral values among students and also to discover the hidden talents of law students in various subjects.
- To create legal awareness especially in the weaker sections of the society by providing free legal services.
- To develop and promote national integration.

THE COUNCIL OF EDUCATION : KOLHAPUR

MANAGING COMMITTEE

Sou. Rajanitai Magdum
Hon'ble President

Shri. P. K. Kamat
Hon'ble Vice President

Late. Shri. L. M. Goud
Hon'ble Member

Adv. Shri. V. N. Patil
Hon'ble Member

Prin.Dr.R.Narayana
Ex-Officio Member

Prin.Dr.S.B.Patil
Ex-Officio Member

Prin. Dr. V. A. Patil
Ex- Officio Member

STUDENT BAR ASSOCIATION : 2017-2018

Narvekar Poornima H.
President, V NLC

Kotwal Ayub B.
Vice President, V NLC

Bhobhate Sachin L.
Secretary, V NLC

Nikam Snehal S.
V NLC

Galadge Ruturaj S.
V NLC

Bhaskar Aviraj D.
V NLC

Urankar Neeta N.
III LL.B.

Karade Jyoti N.
III LL.B.

Akhter Shaziya M.M.
IV NLC

Pawar Kalyani M.
IV NLC

Hatkar Snehal P.
IV NLC

Choradia Jyoti P.
IV NLC

Kadam Viraj H.
II LL.B.

Barge Santosh B.
II LL.B.

Solanki Pallavi M.
II LL.B.

Acharya Swati G.
II LL.B.

Group photo of Para Legal Volunteers with Mr. U.M. More- Secretary, DLSA, Kolhapur. Pallavi Magdum honored as best volunteer.

A guest Lecture on ' Social Security (Labour) Laws in India' by Smt. Sameena Khan Hon'ble Industrial Court, Kolhapur.

Lead College activity on 'Disaster Management' Shri. Dinkar Kamble District Disaster Management Officer, Kolhapur addressing participants.

Blood Donation by Hon'ble Prasad Kamat-Vice-President, Council of Education, Kolhapur on the eve of Independence Day.

MCQ Legal Quiz Competition on the eve of Birth Anniversary of Padmashrree, Deshbhakta Ratnappanna Kumbhar

On the way to Free legal aid camp and Beti Bachao Abhiyan Conducted at Alte, Tal; Hatkanagle

Library visit by Hon'ble M.A. Lovekar, Principal District and Sessions Judge, Kolhapur.

Performance by our students at the Krishi Mahostsav, organized by State Department of Agriculture and Irrigation.

Sou. Arundhati Mahadik President, Bhagirati Mahila Sanstha, addressing student at Lead College Activity on 'Entrepreneurship Development.'

Juber Makandar (General Secretary) proposing vote of thanks at the Annual Prize Distribution Function.

Celebration of Chattrapati Shahaji Maharaj Jayanti on 4 th April 2018.

Glimpse of Rangoli Competition.

THE COUNCIL OF EDUCATION'S

SHAHAJI LAW COLLEGE

[Affiliated to Shivaji University, Aided by Government of Maharashtra & Approved by Bar Council of India]

Re-Accredited by NAAC "A"

KOLHAPUR

महत्सु नीचेषु च कर्म शोभते

(Estd. 1933)

JUSTICE

2017 - 2018

Statement about ownership and other particulars about JUSTICE as required under rule No. 8 of the Registration of Newspapers.

(Central Rule 1959)

Form No. VI (Rule No. 8)

Place of Publication	Shahaji Law College, Kolhapur
Periodicity of its publication	Annual
Printers Name	Shivraj Press & Prakashan Pvt. Ltd.
Nationality	Indian
Address	1243/10, A Ward, Near Fadtare Misal, Shivaji udyam Nagar, Kolhapur - 416008
Publisher and Editor Name	Dr. Rayadurgam Narayana Principal
Editorial Board	Dr. P. B. Patil, Shri. S. V. Patki Mrs. A. P. Patil, Mrs. S.R. Suragihalli
Nationality	Indian
Address	Principal Shahaji Law College 1090, E, Shahupuri Kolhapur.
Name and Address of the Individuals who own the periodical	Hon'ble Sou. Rajanitai Magdum, President, Council of Education Dr. R. Narayana, Principal

I, Dr. R. Narayana hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief. The views expressed in this justice are those of the respective authors and do not reflect the views of the Owner, Publisher and Editor. The editorial board is not responsible for Copy right Violation. The liability, if any, will rest on respective authors.

Kolhapur
2017-18

Signature of Publisher

(For Private Circulation Only)

INDEX

English

Article

1) Say No to Poly Bags
2) Judicial Activism
3) Freedom but restricted - A job of Indian Girl
4) Money
5) Are Indian Voters serious about their voting rights ?
6) Reading : A way to Success
7) Traveling through the life
8) Let me tell you one story about Buddha

मराठी

लेख

१) डार्क सिक्रेट्स
२) समान नागरी कायदा
३) लोकशाहीमधील विद्यार्थ्यांची भुमिका
४) भय...इथले संपेल काय?
५) कर्जामधील महाराष्ट्र
६) जीवन - एक चित्रपट
७) आयुष्य
८) नाटक
९) कायम मुलगीच चुकते का?
१०) कुष्ठधाम
११) भय इथले संपत नाही
१२) आजची जागृत स्त्री

कविता

१) डॉ. ए.पी.जे अब्दूल कलाम
२) आठवण
३) आई
४) एक विनंती आहे
५) ए आई
६) मैत्री म्हणजे काय असतं?
७) कन्या
८) काळ्या मातीच्या लेकराची साद
९) छत्रपती

Say no to Poly bags

Aditi S. Wader
III NLC

"Modern technology..... ecology an Apology" - Alan M. Edson

Poly bags are very useful in packing and carrying food, vegetables and other items. They are strong enough to hold considerable weight and protect food from oxidation but the indiscriminate use of poly bags is posing an environmental disaster.

The problem arises when we carelessly throw away bags here and there which leads to soil pollution. These poly bags can choke the sewage system. They may be eaten by animals such as cow and pigs thus making them sick. Water bodies are also being polluted by plastic bags

The worst thing is that they are not biodegradable, which means they will continue to pollute the environment for hundreds of years. Something should be done immediately to stop this problem. The use of poly bags in school must be banned specially recycled plastic, which is very toxic. Environmental friendly materials like jute, paper and cloth are better alternatives for making of carry bag.

Now the Government, Non - Governmental organizations and individuals are waking up to the threat posed by poly bags. Let us join our hands and raise our voice in unison – "say no to poly bags".

***

"Judicial Activism"

Kadam Viraj H.
LLB II

Introduction :

Indian Constitution granted fundamental rights in Part III and Directive Principles of State Policy in Part IV Constitutions Part III deals with Article 12 to 35, Part IV consist of Article 36 to 51. Indian constitution is most detailed and widest constitution in the world. It lays down general principles relating to the organization and power of legislature , executive and judiciary.

Function of each wing :

Legislature- Parliament and State legislature make statutes.

Judiciary – Supreme Court and sub ordinate court Administer the justice

Executive – Government enforce law and conduct administrative affairs.

The framers of constitution adopted the 'Doctrine of seperation of powers' while carving the constitution of India. All executive power have been vested in the President. All legislative powers have been vested in Parliament. All judicial powers have been vested in Supreme Court. The constitution clearly demarcates spheres for each of branches of government viz. Judiciary, Executive and Legis lature

As Basu mentioned each of these branches does not encroach other branches in essential element, but each branches may encroach the other branches in the matters of incidental elements.

Judicial activism in India

Since the beginning of English judicial system in India , the Britishers adopted common law principles and equity principles. Even now those principles are followed by Indian courts. The supreme court of India was established after independence. Since beginning of supreme court of India, It has been a lying down new principles from time to time.

If Fundamental rights of person are violated, aggrieved, person can approach to court of law. Petitioner must have locus standi. However, in certain cases inspite of aggrieved persons some

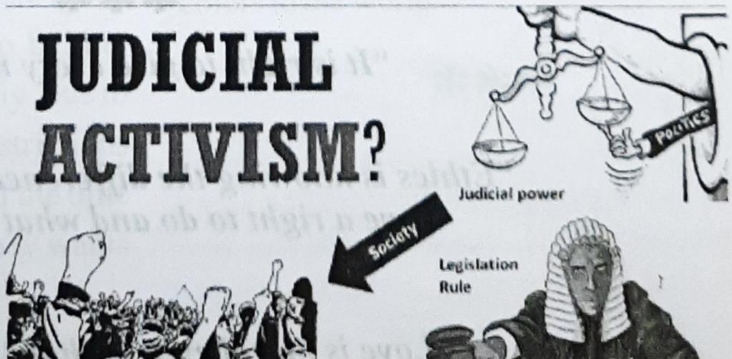

other people's associations , society etc. may also apply to Supreme Court or High Courts expressing the grievances of aggrieved person. The Supreme Court or High Court as the case may be, could hear such petition or application and treat them as writ petition or article 32 and article 226 to Supreme Court and High Court respectively. These litigations are called as public interest litigation

Article 142-

1. supreme court in exercise of jurisdiction may pass such decree as necessary for doing complete justice in any case pending before in an any degree so past or order so made shall be enforceable throughout the territory of India in such matter as may be prescribed or under any law made by parliament and until provision in that behalf is so made in such manner as precedent may by order prescribed

2. Subject to provision of any law made in these behalf by parliament, supreme court shall with respect to hold territory of India have all and every power to make any order for purpose of securing attendance of any person the discovery production of any documents investigation or punishment of any contempt of itself

Social organization, such as People Union for the Democratic Rights. Bandhu Mukti Morcha, Indian council for Enviro – legal action etc and many legal personalities such as M.C.Mehta sheela Barse have field PILS before hon'ble Supreme Court and High Court for getting redressal for poor and needy people.

Supreme court is those protector guarantor and guardian of fundamental rights provided under constitution. Proper remedy is provided by different statutes or constitutions to the people in society but many people can not take advantage, because of illiteracy, poverty now also many people are not aware about their rights system of administration of justice, involves lengthy procedure. It is said that justice delayed is justice denied. Delay In Justice is also an important factor, due to which people cannot move to court of law.

***

"It is right to give every man his due"
- Plato

"Ethics is knowing the difference between what you have a right to do and what is right to do"
- Potter Stewart

"Love is moral even without legal marriage, but marriage is immoral without love"
- Ellen Key

Freedom but Restricted – A job of Indian girl

Aditi Satish Wader
III NLC

IN the 21st era we can see that girls, women are given equal opportunities as to the men, which is rather a good sign for the development of society. It is said that....

'मुलगी शिकली प्रगती झाली..!'

But on the other hand we can take a note that day by day increasing problems for the girls like of rape, murder, etc. due to one sided love, and such many more reasons due to which parents are afraid to send their daughters even out of house and many restrictions are put on girls. The rate of such restrictions is seen mostly in the rural areas and due to which girls have to suffer a lack of education. They have to marry unwillingly at a early age there are many examples by which we can say that freedom for girls is only for name sake and nothing else.

It doesn't means that girls are not at all free to do what they wants to be, but even thought in the educated family due to the orthodox thinking there are restrictions to girls. A simple example, most of the time girls are not allowed to do what they wants to do only because, she is a girl.

The Presence of women is notable in nearly all fields. Still they do not feel completely free. Due to restrictions imposed on them, they fill conscious for no fault of theirs.

At least at a era of 21st century girl's should be given a chance to prove herself, make her own choice to choose her own carrier. So called marriage should not be reason of hurdle in her life. Because of such situations only the questions in my mind mingles that, is it a real freedom given to girls ? Then my mind starts to find an answer and only one thing comes to my mind that, we girls do have freedom but we are restricted every where.

So I would like to give a message to my sisters, friends and girls that, dream the impossible and achieve the incredible, so that the freedom word in girls life may get the real meaning and she can live a life like a beautiful by showing her wonderful colors to the world.

***

Money

Yash Suhas Hegde Patil
LL.B. I

I am not a worshiper of poverty. I love money and I respect money. "the poor people who live in poverty are the only reason for poverty in our country. they don't have any knowledge, why are they poor?

We recognize in ordinary human being, the highest possibility of growth. Why to be ordinary? All religions in the world are against there extra-ordinary people. Because they know what extra-ordinary person can do. So they have threat. That's why they made people to believe that the ordinary, to be ordinary human being is the highest possibility of growth, and people stopped thinking to become extra-ordinary. Now all these things are political, they have nothing to do with religion. The ideologies made by the dharmas / religions in the world are for there own profit .It has nothing to do with prosperity of people.

"I respect the wealth" I really see the people who have guts to say it. The religious leader cannot say they respect wealth, although he is the wealthiest man on the earth. These religious leaders, gives us very "Anmol gyan" to us that money is not important.

All religions in the world had been against wealth. Because wealth can give you all that can be purchased in life, almost everything can be purchased except those spiritual values, love companion, enlightenment, freedom. But these few things are exception, and exception always proves the rule. It is the natural corolary, life needs money. Because, Life needs healthy food, good cloths, life needs good house, life needs comforts, life needs beautiful literature, music, art, property. Life is vast. Who can't understand classical music, is a poor man. He is deaf. He may hear, his eyes, ear, nose, all this senses will be perfectly right medically. But metaphysically see the beauty great literature like the book of mirdat, Talmud. If you cant see the beauty of these books, then you are blind. I have not come across the péople who have ever heard the name of book of Mirdat Talmud. If I am to make list of great books, these two will be on the top. See the beauty of it. you will need tremendous discipline to understand the classical music. And it is possible only if you learn and it is a long learning. It is not like Jazz music, for which no learning is required. In fact only monkeys can understand it. Jazz is not a music, it has some braking sounds which makes noise, and you think it is music. you will find better music of waterfall. when you walk in forest, in Autumn, on day leaves, these sounds are relanling, which. but to understand that you will need free from hunger, free from poverty free from all kinds of prejriudices.

***

Are Indian Voter Serious about their voting rights?

Sadiya M.S. Mulla
III NLC

Indians struggled to win our freedom and we have the right to vote because of them. Exercising our right to vote upholds what our freedom fighters envisioned for India. We can honor and respect our freedom fighters and the struggle of our past generations by voting for a better India. This was a dream of our freedom fighters. But the question is whether the dream of our freedom fighters has come true?

The answer for this question is a bit doubtful as while there are some people who genuinely cast there vote, many people sit back and relax on voting day, and other are cajoled into voting for particular candidates. The importance of voting is lost amongst the hustle and bustle of city life. While everyone sits and complains about this and that, and makes suggestions that government should change this and that, the elections come and go without half of the population paying attention.

People are not serious about voting rights and the minority of people vote and elected people are not correctly elected by the majority voters. Today people are remaining apathetic on account of voting. So the question arises whether we should force the people to vote?

Many people don't know the importance of voting, there is need to create awareness as voting gives voice to every citizen and make them important assets of the country. The importance of voting need to be realized by every citizen. So that they ritually follow their responsibilities towards the country.

Voting gives us the right to voice out our choices. We get to pick and choose our government and its representatives. Voting is also a basic human rights of all citizens living in a democratic nation. People have to fight for this right for many years and earned it therefore this right should be respected and availed by we all citizens.

There are various reasons for voting and consequences of non-voting through we came to know the candidates that are capable have knowledge vision for doing welfare of the country. Does he really work for the society is also assessed. Because of elections we come to know who do work property and who don't we can also hold the elected representatives liable and question them for any wrong committed by them. The consequences of non voting

are the present voters are not correctly electing the candidates they are selecting the candidates. As we all are not voting and not fulfilling our responsibility than do we have a right to make allegations on the present government?

Further we should understand how do election works.?

In order to be convinced to vote, you should know how the elections work. India is a democracy with an asymmetric federal government. Officials are elected from the local level to state level and the federal levels

Today fair and reasonable voting and selecting right candidates are not should be assesed of the work done and feedback should be done. We witness the elected representatives try to please the people or show they are doing for the benefit of the voter for getting elected in next voting with ulterior motive to be elected in future .

Today voting is very important. Your vote can play an important part in making change. If you are unhappy with the current government you can vote for a better one . We are citizens of the country and therefore are responsible to vote a good government. Every vote count thought it seems like an endless sea of people are there to vote , but every vote count when the national attitude changes from thinking "My vote doesn't make a difference ".then the number increases and the responsibility lies on every individuals.

The government of India has made the provision for voters to exercise their vote even it they are not happy with any of the candidates. NOTA stands for none of the above and this is an important vote to cast for those who aren't satisfied by any of the parties standing

Article 326 of the constitution of India guarantees the right to vote to every citizen above the age of 18. Therefore every citizen. should be responsible citizens the serious about there voting rights .

Lastly we should ensure that majority of people should vote and for that some amendments are to made in the voting pattern by the election commission and ensure that majority of voter are casting their votes and participating for forming democracy.

***

"Compromise is the best and cheapest lawyer"

- Robert Louis Stevenson

"If we desire respect for the law, we must first make the law respectable"

- Louis D. Brandeis

Reading : a way to success

Gayathri B Joshi
LL.B. I

In life every human being wants to achieve success. Success means achievement of a goal or a target. Colon Powell says, "There are no secrets to success. It is the result of preparation, hard work and learning from failure." For success set your goal, understand the obstacles, create a positive picture, clear your mind of self doubt, embrace the challenges, stay on the track, show the world you can do it.

To give one's best, one has to update oneself with more knowledge and presentation of it. Though our behaviour and expressions, knowledge is judged by others in a society. Behaviour and expressions are developed through the way you receive things from outside, so it is also known as way to success.

We not only read for success but also for pleasure, enjoyment, passing time, to avoid loneliness and mainly for information and knowledge as well as to find out solutions to our problems and to avoid obstacles coming in the way of success.

Reading is the activity that increase the blood flow in readers mind. Reading for 30 minutes or more everyday increase our knowledge. A Stanford University study shows that regular reading can make more empathetic person to achieve goals in our life. It plays vital role in the pursuit of success in a particular and in managing life in general. Libraries are seen as key in education and success.

Veranazarian says, "whenever you read a good book some where in the world a door opens to allow in the more light". This is a reality because reading has ability to transform a farmer's , workers or, a labours child into leader of tomorrow.

Swami Vivekananda says, "our thoughts have power to change our future. So change thoughts and future will change. When we change our thoughts, our nature changes. After changing nature our habit changes, changing habits change your character and finally our character changes our future". For improving thoughts reading is the best way. Reading has a power to remove negative emotions. It helps us to replace bad thoughts and emotions with good ones. Successful people command their thoughts and emotions by reading books written by great writers and philosophers.

Reading should carry out a block of time that can only be used for reading. Reading is as important as dinner and sleeping. It is a food for our brain. It is a tonic to keep brain active. There are two kinds of readers, one who reads eagerly and the other reeds getting refreshed. Gilbert Chesteton says, "there is a great deal for difference between an eager man who wants to read book and tried man who wants a book to read. Because the eager reader is a sucker who sucks each word and Ideas, thoughts from reading. The reader choose the team and develop his personality for successful life. The tired reader only reads book without chewing and swallows it for digesting.

'Read between the lines when you read. This very famous and meaningful

sentence in reading culture. Reading book means to understand them, to take moral form them and to apply moral in own life. A great man says, 'reading without reflecting is like eating without digesting'.

Good literature has no ending. It will never be forgotten by readers. It teaches people and less lessons which come from their perceptions about the content of literature. A good reading can change the life. Reading of good books is like conversation with the finest man of a past. Dr B.R. Ambedkar was the great reader and a lover of books. He read a lot, despite of his busy schedule. Once he was travelling by boat and his material was damaged by water. When he heard that his clothes and luggage where wet and damaged, he said "nothing is lost", when he heard books are damaged he said, "everything is lost". Because he knew that his character was moulded by books.

Hence you have to choose books or other literature for reading where choice should be related to the interest of liking of your own.

While reading we need to set a specific goal. Peek out specific number of books which will make it easier to track readers progress and celebrate our victories. By reading only we can develop ourselves as well as our society. Hence reading is known as the best way to success. Hence,

the more that you read
the more things you will know
the more you learn
the more places you will go

***

"Don't wish it was easier, Wish you were better. Don't wish for less problems, Wish for more skills. Don't wish for less challenge, Wish for more wisdom."

- Jim Rohn

"The end of law is not to abolish or restrain, but to preserve and enlarge freedom. For in all the states of created beings capable of law, where there is no law, there is no freedom."

- John Locke

"Good people do not need laws to tell them to act responsibly, while bad people will find a way around the laws"

- Plato

Traveling through the life....

Traveling through the life
There are always those times when
decision have to be made
Choices are hard and solution scarce
And the rain seems to soak your parade.
At some stage all you can do is
Let go and move on
Gather the courage and choose a path
That sways you to a new dawn.
Bundle up your troubles and step forward
For, the journey can be tough
But there's all excitement ahead.
There would be adventures you never
imagined
Waiting around the next bend
Wishes and dreams are about to come
true
In ways you can't yet comprehend !
Perhaps there'll be friendship which will
bloom from a new bud
As you challenge your status quo
And grasp the many options in life.
You'll go places you've never been to
And see things you've never seen
You'll find warmth, affection, and care
And there would be special somebody
waiting for you there
To help you stay cantered and listens with
interest
To the stories and feelings you share.
Perhaps you'll find comfort in knowing
your friends
Supportive to all that you'll do
And believe the decisions you make
Will be the right choice for you.
Keep putting a foot in front of the other
And carrying your life day by day
There's a brighter tomorrow that's just
down the road
You are a lawyer and believe me you just
have your say !

- Poornima Hemant Narvekar
V NLC

***

Let me tell you one story about Buddha

Once a very poor man come to buddha
and asked
Poor man-" why I am so poor?"
Buddha-"you are not giving and you
don't know how?
Poor man-I got nothing to give"
Buddha face "You have things to give not
less at all. You can smile, enjoy, chearfull
and happy.
Mouth- you can speak with kind
words, encourage people, chearfull and
give them comfort
Heart – you can open your heart to
the other by sincere, truthfull and
kindness.
Eyes – you can looking at other with
kindness and companinion
Body- you can use your own lebour
to help out other, help out others
See you are not poor at all. poor in own
hearts are the real poor.

- Yash Suhas Hegde Patil
LL.B. I

***

डार्क सिक्रेट्स

केतकी प्रभाकर बोकील
LL.B. III

नवीन विषय हाताळताना पूर्वी फार विचार करावा लागे पण आजच्या काळामध्ये प्रपोज-डे पासून हनिमून सुद्धा सोशल मिडियावरती चर्चेचा विषय बनला आहे. मी आज लिहिताना अशाच काही डार्क सिक्रेट्स बद्दल बोलणार आहे. माझे विचार मांडताना मला सुरवातीला स्त्री-भृण हत्या, मुलगी वाचवा, राजकारण, काळा पैसा, बलात्कार असे अनेक विषय डोळ्याखालून गेले, पण कोणत्याच बाबतीत नवे काहीतरी लिहवे असे वाटेना. तसेच माझ्या पेक्षा अनेक प्रतिभावंत लेखक या विषयाला वाचा फोडायला आहेतच तेव्हा हे विषय मी बाजूला ठेवले. परवा सहज एक विषय डोक्यात आला आणि आपली मत ह्या डार्क सिक्रेटस् वरती व्यक्त करावित जी दुर्लक्षित पण महत्वाची आहेतच असे मनात आले. तेव्हा ''त्या'' विषयी थोडेसे.....

आजकाल ''यु-ट्युब'' नावाचे चॅनेल सर्रास मोबाईल अर्थात ''स्मार्ट फोन्स'' वरती पहायला मिळते. या यु-ट्युब द्वारे आपण जगाच्या काना-कोपऱ्यातील बातम्या, व्हिडिओज रोज पाहत असतो. आणि लहान मुले देखील यु-ट्युब वापरण्यात स्मार्ट झाली आहेत. पालक त्यांच्या मोबाईल वरती यु-ट्युब चालू करुन देतात आणि मुले त्याच्यात पालकांच्या पेक्षा स्मार्ट होऊन जातात. छान आहे आजकालची मुले स्मार्ट होऊनच जन्म घेत आहेत. पण याच मुलांनी जेव्हा नकळतपणे यु-ट्युब वरती नको त्या साईटस् उघडल्या जेव्हा पालक कोठे होते? पोगो पासून पोर्न साईटस पर्यंत मुलांचा प्रवास यु-ट्युब वरती सुरु असताना पालकांची काय भूमिका होती त्यात? त्या पाच ते बारा वयोगटातल्या लेकरांना आपण काय पाहतो आहोत याची कल्पना पण नाही. पण सोशल साईटस् वरती मात्र या गोष्टी सर्रास मुलांच्या हाताला लागत आहेत. काय बोध घ्यायचा यातुन त्या मुलांनी? का पालक इतके व्यस्त आहेत की आपली मुल आपल्या फोन मध्ये काय पाहत आहेत याची जाणीव त्यांना नाही? यातुनच मग भिन्नलिंगी आकर्षण आणि अपरिपक्व वयात शरीर आणि मेंदू यांच्या एकमेकांशी संघर्ष या मुलांमध्ये दिसून येतो. आता याला नक्की जबाबदार कोण, समाज, पालक, सोशल साईटस् की मुल स्वतः? आजची ही मुले उद्याची डॉक्टर्स, इंजिनिअर्स, कलेक्टर होणारी आहेत त्यांना हाताळणे पालकांना अवघड जात असेल तर जन्म देऊन काय फायदा? जसे शेतीमध्ये योग्य मशागत केली आणि आपला योग्य वेळ शेतीला दिला तरच पिके जोमात येतात तसेच या मुलांच्या मशागतीची आत्ताच गरज आहे. नुसते सोशल साईटस्च नाही तर आजू-बाजूला घडणाऱ्या प्रत्येक गोष्टींची मुले अनुकरण करत असतात. तेव्हा त्यांच्या समोर योग्य आणि चांगले तेच सेवू द्या असा पवित्रा प्रत्येक पालकाने घेतला तरच हि मुले देशाची उज्वल भविष्यकार बनू शकतील.

माझ्या ह्या विचाराने दोन मुले जरी बदलली तरी मला काहीतरी वेगळे केल्याचा आंनद मिळेल.

२. आता भेटायला येशील ? त्याने अगदी आतुरतेने तीला विचारले. आत्ता? अरे आज रविवार आहे. त्यात आज क्लासला सुट्टी असते. कोठे जातीये असे सांगू घरात? आणि कालच तर भेटलो होतो आपण. तेव्हा काहीच जास्ती बोलला नाहीस आणि अचानक भेट कशासाठी? स्मिता आणि कैवल्य बी.एस्सी. च्या शेवटच्या वर्षात एकत्र आहेत.

कैवल्यला स्मिता आवडते त्याने तिला तसे विचारले देखिल पण तिने त्याचा प्रस्ताव अमान्य केला. तिला कैवल्य फारसा आवडत नसावा किंवा तिने तसा विचार केला नसेल कदाचित किंवा दूसरे कारण असू शकते. कैवल्य अतिशय साधा आणि मध्यमवर्गिय मुलगा आहे. त्याला स्मिताने करिअर मध्ये पुढे जावे स्वतःला सिद्ध करावे असे वाटते. असो कोण आवडावे कोण नाही हा स्वतःचा वैयक्तिक विषय आहे. त्यात कोणी शक्यतो भाग न घेतलेलाच बरा. पण विषय येथेच थांबत नाही. स्मिताच्या मनात कोणी वेगळेच होते. तिला संदिप जास्ती आवडायचा कारण ती त्याच्यासोबत पार्टी, वाढदिवस, बाईकराईड्स इत्यादी ठिकाणी जात असे. बाहेर खाणे, पिणे, फिरणे, पैसा खर्च करणे आदि गोष्टी संदिप सोबत होत्या. आणि कैवल्य सोबत होते चांगले विचार, चांगली पुस्तके आणि काहीतरी करण्याची जिद्द. या कथेच पुढे काय झाल हा फार महत्वाचा विचार नाही. पण आजकाल मुलांमध्ये ह्या प्रकारच्या भोगवादी गोष्टी फार वाढलेल्या दिसून येतात. जेथे पैसा, गाडी, हॉटेल्स आहेत त्याच्याच पाठीमागे मुली देखील आकर्षित होत असतात. पण ह्यासाठी असणाऱ्या गंभीर दुष्परिणामांबाबत कोण विचार करतो? मग ह्या गोष्टी नुसत्या फिरणे-खाणे ह्यावरती थांबत नाहीत. पाश्चात्य संस्कृती मधील डेटिंग हा विषय देखिल मग पुढे येतो. आणि नकळतपणे ही मुले एकमेकांकडे ओढली जातात. लिव्ह इन रिलेशनशिप हा माझा मुद्दा नाहीच आहे. लिव्ह इन रिलेशनशिप मध्ये राहणे वा नाही हा प्रत्येकाच्या अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा विषय आहे. आणि त्या गोष्टीला कायद्याने देखिल मान्यता आहे. पण अशा प्रकारे पैशाच्या आणि उपभोगाच्या आकर्षणातून निर्माण झालेले प्रेम विशेषतः मुलींना नुकसानीकडे घेवून जातो. ह्याचा विचार मुलींसोबत आपल्या तरूण वर्गाने करावा असे मला वाटते. शरीर आहे भिन्नलिंगी आकर्षण वाटणारच, ते वाटण्याचे वय देखिल असते पण इथेच वेळ असते सांभाळण्याची. पण याकडे काणे पाहतो? आणि मग एक वेळ अशी येते की समोरच्या व्यक्तीला आपला त्रास होवू लागतो. आपण अनेकवेळा एकमेकांसोबत असुनही एकमेकांचा तिरस्कार जास्ती वाढतो तो पर्यंत करिअर करण्याचे दिवसही खूप पुढे निघून गेले असतात. आता आपण अशा अवस्थेत जातो जेथे मिळेत ती नोकरी करा आणि आयुष्यात अॅट्जेस्टमेंन्टस करा. चांगली नोकरी लागली असती पण तो वेळ सगळा प्रेमाच्या धुंदित घालवला जे खरे प्रेम नव्हतेच कधी. पण याचा विचार सध्याची पिढी करतेच कोठे? स्मार्ट फोन्स, बाईक, कार, एटीएम आणि सोबत एक हॉट गर्लफ्रेंड हाच ट्रेंड झाला आहे हल्ली. सगळेच असे वागतात असे नाही पण ८०% मुले ह्याच टप्प्यात आपल्या करिअरचे नुकसान करून घेतात.

हे चित्र कोठेतरी बदलण्याची गरज आहे. आणि हे ना पालक बदलू शकतात ना शिक्षक. तरूण मुले स्वतः यामध्ये बदल घड्वू शकतात. सध्या शहरीभागामध्ये याचे आकर्षण फार आहे अशा परिस्थितीत एखादे तरूण मंडळ विधायक कामे करताना पाहून डोळे सुखावून जातात. आपणही चला वे काहीतरी करूया. ज्याच्या आपल्या कुटुंबासोबतच देशाला देखिल अभिमान वाटेल. असे अनेक उपक्रम आत्ताची तरूण पिढी करत आहे देखिल पण तो टक्का वाढण्याची आज कोठेतरी आवश्यकता वाटते.

याचा विचार आजच्या तरूण वर्गाने थोडा जरी केला तरी भारत महासत्ता होण्याचे आपले स्वप्न पुर्णत्वाकडे जात असल्याचा आनंद ह्या आपल्या लाडक्या राष्ट्रपती कै. अब्दुलजी कलाम सरांना नक्कीच होईल. बाकी आपण आपले आयुष्य घडवण्यासाठी सारेच समर्थ आहोत.

३. एका सामान्य तुमच्या-आमच्या सारख्या घरातील प्रसंग. रात्री सर्व-साधारण घरात एकच चित्र असते. ९ वाजता जेवण सगळे एकत्र आणि समोर टिव्ही चालू. सर्वांनाच आपल्या आवडीचे काही

ना काहीतरी बघायचे आहे. तेवढ्यात बाबांनी बातम्या लावल्या तर सारेच शांत बसत. आणि निमुटपणे ताटात आलेला पदार्थ आणि डोळ्यासमोर आलेले चित्र पाहत बसण्याशिवाय काहीच पर्याय नसतो.

आज बातम्या लावल्या तेव्हा बातमी आली ९ वर्षाच्या मुलावर बलात्कार. मी परत सांगते ९ वर्षाच्या मुलावर बलात्कार. बातमीत सविस्तर दाखवत होते. चॅनेलवालेच ते शेवटी टिआरपीसाठी करत असतात खटाटोप सगळा. बातमी पाहत असताना आकाश बावरला, आणि त्याच्या डोळ्यात पाणी आले. आकाश घरातील सर्वात लहान सदस्य वय वर्ष १०. आई उठली. काय झाले पिल्लू! मिरची लागली का? पाणी घे थोडे. पण डोळ्यातील पाणी काह काही थांबत नव्हते. आणि अचानक आकाश जोरात रडत बोल लागला. आमच्या बसचे ड्रायव्हर काका माझ्याशी रोज असेच करतात. बाबांसहित साऱ्यांच्या हातातून घास खाली पडला. कोणाला काहीच कळेना. आईने तर हंबरडाच फोडला. बाबांनीच धीर करून कसे नसे विचारलेच. मी तुला ओरडणार नाही काय झाले ते सांगशिल का ? आकाशने जे सांगितले ते न उघड करण्यासारखे पण त्याने पुढे जे सांगितले ते आश्चर्य. ड्रायव्हरने त्याला दिलेली ताकिद अशी की मी जे करतो ते कोठेही बोलशिल तर तुझी शाळा बंद होईल. उद्यापासून तुला तुझे मित्र भेटणार नाहीत. तुला दिवसभर घरीच बसावे लागेल. ह्याच भितीपोटी आकाश सर्व सहन करत राहिला.

मित्रांनो, असे कितीतरी आकाश आजही अशा गोष्टी सहन करत असतील. आपण एक समिकरण घेवून जगत आलेलो आहोत. पण अत्याचार फक्त मुलीवरच होतात असे नाही ते मुलांवर देखिल होत असतात. पण त्याविषयी फारसे कोणी लिहित नाही. काही दिवसांपूर्वी मुंबईमध्ये एका लहानग्याचा जीव याच कारणामुळे गेला. ह्या प्रश्नांकडे कोण गांभिर्याने पाहणार? मुलगी असली की पालक जास्त सतर्क असतात, असायलाच हवे. पण मुलाच्या बाबतील आपण तो मुलगाच आहे. म्हणून फक्त कमी पडत असू तर ती आपली सर्वात मोठी चूक ठरत आहे. मुलगा असो वा मुलगी पण आपले पाल्य सकाळपासून रात्रीपर्यंत काय करते कोणत्या वातारवणात वाढते या गोष्टींचा पण विचार आपण करायला पाहिजेच. यासाठी फार काही करायची आवश्यकता नाही आहे केवळ रोजचा काही वेळ आपण आपल्या पाल्यासाठी राखून ठेवायलाच हवा. त्या वेळामध्ये मुलांचे स्वतःचे असे काही सांगणे आहे का हे देखिल ऐकायला हवे. नुसते आदेश करणे पण चुकीचेच. त्याच्यासोबत आपण अजून एक गोष्ट केली तर कदाचित ही समस्या कमी होवू शकेल. पाल्याशी संवाद साधताना ह्या गोष्टीबद्दल त्यांच्यापाशी मोकळेपणाने बोलायला हवे. असा प्रसंग आपल्यावर आल्यास काय केले पाहिजे हे आपण त्यास आधीच सांगून ठेवले तर कोणत्याही इतर व्यक्तीच्या बोलण्याचे दडपण ही मुले घेणार नाहीत.

माझे तीनही विषय या आधी हाताळले गेले आहेतच.. पण तरीही काही गोष्टी मनाला अस्वस्थ करून जातात. आणि आपण जोपर्यंत स्पष्ट बोलत नाही तोपर्यंत त्याचा त्रास देखिल होत राहतो.तरी यामध्ये आपण किंवा आपले पाल्य येत नाही ना? हे एकदा तपासून घ्यावे लागेल. फार काही न करता आपण आपल्या मनाशी जरी या विषयी संवाद साधला तरी खूप बदल नक्की होतील.

***

"अपूर्ण इच्छा व पराजित शत्रू हे न विझलेल्या आगीच्या ठिणगीप्रमाणे असतात."

"ज्ञान जोपर्यंत क्रियेत उतरत नाही तोपर्यंत ते अज्ञानासारखेच असते."

समान नागरी कायदा

प्राजक्ता जालंधर रावळ
LL.B. I

"In the sky, there is no distinction between of East and West people create distinction out of their mind and then believe that. to be true."

भारतामध्ये सर्वाधिक चर्चिला जाणारा आणि सामाजिक महत्व असणारा विषय म्हणजे 'समान नागरी कायदा' होय. आपल्याकडे बऱ्याच वेळा समान नागरी कायदा या विषयावर चर्चा होत असते. बहुतांश वेळा राजकीय नेतेमंडळी अशा प्रकारचा कायदा अस्तित्वात आणू म्हणून आश्वासन देतात, तर काही समाजातील लोक हा कायदा बनवण्याच्या तीव्र विरोधात आहेत. .

खरं पाहता, कितीतरी लोकांना समान नागरी कायदा म्हणजे नक्की काय? हेच माहिती नाही. या संकल्पनेबद्दल व्यवस्थित आणि पूर्ण माहिती नसल्यामुळे लोकांमध्ये याबद्दल बरेच गैरसमज असल्याचे दिसून येते.

वास्तविक, समान नागरी कायदा हा विषय भारतीय संविधानातील मार्गदर्शक तत्वांमधील महत्वाचा भाग आहे. भारतीय संविधानातील कलम ४४ अनुसार, 'नागरिकांना भारताच्या राज्यक्षेत्रात सर्वत्र एकरुप नागरी संहिता लाभावी यासाठी राज्य प्रयत्नशील राहिल.'

समान नागरी कायदा म्हणजे काय?

भारतामध्ये प्रत्येक व्यक्तिला धर्मस्वातंत्र्य आहे. प्रत्येक व्यक्ती कोणत्याही धर्माचे पालन करु शकते. म्हणजेच भारतातील विविध धर्मीय लोक त्यांचे त्यांचे 'पर्सनल लॉ' (व्यक्तिगत कायदे) चे पालन करतात.

समान नागरी कायदा म्हणजे सर्वांचे सर्व कायदे रद्द करून एक सर्वसमावेशक कायदा तयार करणे होय.

समान नागरी कायदा प्रामुख्याने चार गोष्टींवर भर देतो.

१. लग्न २. घटस्फोट ३. पोटगी ४. घर – घरांमधील स्थावर व जंगम संपत्ती

तसेच वारसा हक्क आणि मुलगा–मुलगी या वारसांना असलेल्या हक्कांतील फरकासंबंधी

भारतीय राज्यघटना : कलम १४ आणि कलम ४४

या कलमांमध्ये फरक आहे. कलम १४ नुसार, 'कायद्यासमोर सर्व समान आणि कायद्याचे सर्वांना समान संरक्षण' असे म्हटले आहे. समाजातील श्रीमंत–गरीब उच्च–नीच, वरिष्ठ दर्जाचा–कनिष्ठ दर्जाचा अशा प्रकारचे भेदभाव कमी होऊन सर्वांमध्ये समानता प्रस्थापित व्हावी, हे यामागचे उद्दीष्ट आहे.

तर कलम ४४ सांगते की, देशातील सर्व नागरिकांसाठी एकच समान कायदा करण्यात यावा, यामुळे लिंगभेद, जातीभेद नष्ट होऊन राष्ट्रीय एकता, समता–समानताही मूल्ये रुजावीत.

समान नागरी कायद्याच्या इतिहास

आपल्या भारत देशाला स्वातंत्र्य मिळत असताना देशाची फाळणी झाली. या फाळणीनुसार भारतापासून पाकिस्तान हा देश वेगळा झाला. पाकिस्तान या राष्ट्राचा धर्म 'इस्लाम' हा राहिला. ते एक 'इस्लामिक राष्ट्र' म्हणून सथापन झाले. परंतु भारत हे राष्ट्र स्वतंत्र धर्मनिरपेक्ष लोकशाही प्रधान राष्ट्र म्हणून निर्माण झाले.

देशाची निर्मिती होत असताना पंतप्रधान पंडित जवाहरलाल नेहरू आणि भारतीय राज्य घटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी समान नागरी कायदा आणण्याच्या बाबतीत सकारात्मकता दाखविली होती. मात्र फाळणीच्या वार्श्वभूमीवर आणि भारतात राहणाऱ्या मुस्लिमांना असुरक्षित वाटू नये म्हणून हा विषय काही काळासाठी बाजूला ठेवून ते राज्यघटनेच्या चौथ्या भागातील राज्य धोरणांसाठी असणाऱ्या मार्गदर्शक तत्वे यांमध्ये समाविष्ट केला आणि योग्य परिस्थिती किंवा लोकांमधून मागणी येताच हा कायदा अस्तित्वात आणावा, अशी अपेक्षा व्यक्त केली.

धर्मरिपेक्षता

भारत हे धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र आहे. भारत देशाला कोणताही एक धर्म नाही. इथले नागरिक कोणत्याही धर्माचा स्वीकार करू शकतात, कोणत्याही धर्माचे पालन करू शकतात. भारतीय राज्यघटनेतील कलम २५ ते २८ नागरिकांना धर्मस्वातंत्र्याचा हक्क देतात.

धर्मनिरपेक्ष असणाऱ्या देशात सार्वजनिक जीवनात धर्माला बाजूला ठेवता आलं पाहिजे. राज्यघटनेतील मार्गदर्शक तत्त्वांच्या निर्देशानुसार संसद सर्व धर्मीयांसाठी कायदा करु शकते. मूलभूत हक्कांवर वैयक्तिक कायदा अतिक्रमण करू शकत नाही. लोकशाहीमध्ये सर्व नागरिक समान असतात. यासमानतेमुळेच राष्ट्रीय एकात्मता, सामाजिक ऐक्य, बंधुभाव प्रस्थापित होतो. काही धर्मांध लोक धर्मांचे कायदे (व्यक्तिगत कायदे) यांचा वापर अस्मिता आणि वेगळेपणा वाढविण्यासाठी करतात. धर्मनिरपेक्ष एकात्म समाजनिर्मितीमध्ये समान नागरीकायदा महत्वाचे योगदान देऊ शकतो.

समान नागरी कायद्याची गरज

वास्तविक पाहता, आज जवळपास ९०% कायदे सर्वांसाठी समान आहेतच. फक्त ५-९०% प्रमाण असणारे व्यक्तिगत कायदे प्रत्येक धर्मांतील लोंकांचे वेगळे आहेत. मुस्लिम धर्म वगळता सर्व धर्मांतील कायद्यांमध्ये कमी-अधिक प्रमाणात बदल करण्यात आले आहेत.

देशामध्ये सामजिक समता, राष्ट्रीय एकता, स्त्री-पुरुष समानता निर्माण करण्यासाठी समान नागरी कायद्यांची आवश्यकता आहे. धर्मनिरपेक्ष राष्ट्रीय एकात्मिकता समाज निर्माण करण्यासाठी देखील या कायद्याची गरज आहे.

समान नागरी कायद्यामुळे कोणाचेही धर्माबद्दल असणारे हक्के हिरावून घेतले जात नाहीत. उदाहणार्थ जर बघायचे झाले तर, प्रत्येक जण आपआपल्या धर्म, रुढी, परंपरांचे अनुसरण करुन विवाह करु शकतो. हिंदू-सप्तपदी, मुस्लिम-काझींना बोलावून तर बौद्ध, जैन, शीख, पारसी हे सर्व आपआपल्या धर्मातील चालीरितींनुसार पारंपारिक पद्धतीने लग्न करू शकतात. पण जेव्हा विवाहानंतर काही वाद उद्‌भवतात. कौटुंबिक कलह निर्माण होतात त्यावेळी त्या पारिवारिक समस्यांचे निवारण करण्यासाठी कायदा असला पाहिजे. अशा वेळी पर्सनल लॉ नुसार जर निर्णय घेण्यात आला, तर एखाद्यावर अन्याय होण्याची शक्यता असते, म्हणून अशा प्रकारचे विवाद न्यायालयीन मार्गानेच सुटले पाहिजेत. यासाठी समान नागरी कायदा अस्तित्वात येणे गरजेचे आहे.

***

"अनुभवामुळेच चांगला निर्णय घेता येतो,
मात्र दुर्भाग्य हे आहे की
अनुभवाचा जन्म नेहमीच
चुकीच्या र्नीयामुळे होतो."

"ओंजळीत बसेल एवढं नक्की घ्या पण
सांडण्याआगोदरच ते वाटायलाही शिका."

लोकशाहीमधील विद्यार्थ्यांची भुमिका

स्नेहल शिवाजी निकम
V NLC

१५ ऑगस्ट १९४७ साली भारत ब्रिटीशांच्या जुलमी राजवटीतून मुक्त झाला. स्वतंत्र झाला. पण तरीही देशामसोर अनेक प्रश्न आ वासून उभे होते. त्या प्रश्नांचा सामना करण्यासाठी आणि देशाची सामाजिक, आर्थिक, राजकीय घडी नीट बसवण्यासाठी घटनाकारांनी घटना तयार केली.

आम्ही भारताचे लोक भारताचे सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष आणि लोकशाही गणराज्य घडविण्याचा त्या सर्व नागरिकांस आत्ताच मी म्हणल्याप्रमाणे संविद्यानामध्ये जिचा उल्लेख इतक्या प्रातिनिधिक स्वरुपात केला आहे. किंबहुना ज्या धर्तीवर संविधान बनविले गेले. तो एक प्रमुख उद्देश म्हणजे लोकशाही गणराज्य घडविण्याचा होता.

पण आज समाजामधील वाढत चाललेली दरी, जातीयवाद, वर्ग संघर्ष, खासगीकरण यामुळे उद्भवणारे प्रश्न पाहत लोकशाहीचे अस्तित्व धोक्यात आले आहे का हा प्रश्न पडल्यावाचुन राहत नाही. सामाजिक शांतता, सलोखा जपण्यासाठी लोकशाही जतन करणे गरजेचे आहे कारण सतत बहुमताच्या घोड्यावरुन आत्मप्रौढीचे शड्डू ठोकत हिंडणाऱ्यांना पायउतार करण्याची ताकद लोकशाहीत आहे फक्त ही लोकशाही सुदृढ हवी सुदृढ लोकशाहीसाठी त्यामधील तरुणांनी विद्यार्थ्यांनी म्हणजेच युवकांनी त्यामध्ये सक्रियतेने सहभागी असले पाहिजे. आजचा विद्यार्थी युवक लवकरच लोकसंख्येचा एक जबाबदार अंग बनत आहे, ज्याची प्रशासनामध्ये बदल पाहण्याची इच्छा आहे. आजच्या युवकांना याचीही जाणीव आहे की, राष्ट्राच्या बाबतीत त्यांच्या काही जबाबदाऱ्या आहेत आणि दुसरे कोणीही नाही परंतु ते देशाला वाचवू शकतील. भारतीय लोकशाही मधील तरुणांची विद्यार्थ्यांची एक प्रमुख भुमिका आहे. निर्णय घेणाऱ्या तरुणांना आळशी व निरुत्साही समजत असले तरीही त्यांच्या गरजांनुसार चांगला निर्णय शहाणा निर्णय घेण्याचे कौशल्य त्यांच्यात आहे.

आजच्या लोकशाही समोर जातीयवादाच जे मोठ आव्हान आहे त्याचा बिमोड करणे हे फक्त तरुणांच्या खुल्या विचार आणि मुक्त विचारसणीमुळे सहज शक्य आहे. आज लोकशाही मधील वाढता दहशतवाद तसेच गुन्हेगारांचे साम्राज्य रोखावयाची ताकद ही या तरुणांमध्ये आहे. सोशल मिडिया आणि इतरांच्या भावना व्यक्त करण्याचे विविध मार्ग म्हणजे भारतीय लोकशाहीचा एक महत्वाचा भाग म्हणून उदयास येत आहे. हे माध्यम ही विद्यार्थ्यांसाठी खुले आहे. त्यामुळे देशाचे नेतृत्व करण्यासाठी तरुणांना संधी देणे हे एक स्वागतच आहे. त्यामुळे लोकसंख्येचे हित आणि नेतृत्व यांच्यातील संघर्ष कमी होण्याची शक्यता आहे.

शासन म्हणजे लोकशाही अशी साधी सोपी लोकशाहीची व्याख्या असली तरीही लोकशाही ज्या चार खांबांवर उभी आहे. ते खांब मजबूत असणे गरजेचे आहे. नाहीतर समाज विधायक कृत्य अराजकता. विध्वंसक, वर्ग संघर्ष सामाजिक दुष्परिणाम पहायला मिळाल्याशिवाय राहणार नाही. त्यामुळे विद्यार्थ्यांचा लोकशाही सहभाग वाढवण्यासाठी देशांमध्ये वेगळी छात्र संसदेची संकल्पना ही राबविली जात आहे. त्यामध्येही विद्यार्थ्यांचा सहभाग उल्लेखनीय आहे. आज भारतीय लोकशाही एकस्थित्यंतरातून मार्गक्रमण करत असताना तिच्या यशापयशाच्या तिच्यासमोरील आव्हानांचा साक्षेपाने धांडोळा घेऊन तिच्या

निकोपतेसाठी उपाययोजना सुचवणे हे राज्यशास्त्रांचे अभ्यासकांचे प्रथम कर्तव्य आहे ज्याचा उपयोग भविष्यात विद्यार्थ्यांना होऊ शकतो पण त्याआधी विद्यार्थ्यांनी लोकशाही सुदृढ करण्यासाठीची वाटचाल करत असताना प्रथम विद्यार्थ्यांनी लोकशाही निर्माण का झाली किंवा ती निर्माण करावीशी का वाटली. त्यांचा अभ्यास करणे व त्याचा इतिहास जाणुन घेण्याची गरज आहे.

इतिहासाचा अभ्यास करत असताना हे त्यांच्या लक्षात येईल आपल्याला मिळालेली लोकशाहीची देणगी. मताचा अधिकार प्रत्येक नागरिकाला जाती, रंग, पंथ, धर्म, लिंग किंवा शिक्षणाचा अधिकारावर कोणत्याही प्रकारचा भेदभाव न करता मिळणारी दिली जाणारी वागणुक हे सामाजिक सलोखा टिकण्यासाठी किती महत्वाचे आहे याची प्रचिती येईल. कारण याआधी भारतातच नव्हे तर संपूर्ण जगामध्ये भांडवलशाहीने हुकुमशाहीने धार्मिक उन्मादाने कसे मानवाचे अधिकार पायमत्ती तुडवले गेले आणि त्यामुळे समाजविधातक कृत्य, अराजकता, विध्वंसक वर्ग, संघर्ष अशा दुष्परिणामांचा सामना करावा लागला. त्यानंतर जगामधील अनेक राष्ट्रांनी लोकशाही शासन प्रणाली स्विकारली.

ज्यामुळे प्रत्येक नागरिकाला विचार स्वातंत्र्य प्राप्त झाले. तो सार्वजनिक बंधने पाळून मुक्तपणे आपले जीवन जगु शकतो. आपल्या हक्काची मागणी करीत असताना नागरिकाने आपल्या कर्तव्यांचे पालन केल. लोकशाही आखिल मानवतेस हितकारच ठरत आली आहे. हे आजच्या विद्यार्थ्यांनी समजुन घेणे गरजेचे आहे. लोकशाही मध्ये आपली भुमिका बजावत असताना प्रत्येक विद्यार्थ्यांने आपल्या स्वतंत्र बुद्धीने विचार करावयास हवा. अमुक एका विचारसरणीचा भाग न होता. लोकशाही मुल्ये जपणाच्या दिशेने वाढविण्याच्या दिशेनेच पाऊले टाकली पाहिजे. नव भारताची निर्मिती करण्याकरिता मी प्रथमतः भारतीय आणि अंतिमतः भारतीयच आहे हा बाबासाहेबांनी दिलेला संदेश प्रत्येक विद्यार्थ्यांने लक्षात ठेवल्याच पाहिजेत.

अशाप्रकारे जर युवक आपल्यापूर्ण शक्तीचा वापर करीत असेल तर ते सहजपणे भारतीय लोकशाहीवर ताबा घेण्यास आणि ते पूर्णपणे ओळखू न शकण्यापर्यंत ते बदलू शकते. यामुळे सारे जग भारताकडे पाहील अशाप्रकारे बदल घडवून आणेल आणि भारतीय लोकशाहीमध्ये एक नवीन नेतृत्व, एक नवीन स्थिरता आणि उत्साही बदल घडवून आणेल.

***

डॉ. ए.पी.जे अब्दुल कलाम ...

शेवटच्या श्वासापर्यंत मायुभुमीची
सेवा करून धन्य झाला,
देश प्रेम कसं असावं कलाम साहेब तुम्ही
आम्हाला शिकवून गेलात.
देशासाठी विज्ञानाच अफाट वैभव उभ केलं,
स्वतःसाठी कधीच काही नाही तुम्ही साठवलं,
देशप्रेमच तुमचा श्वास होता, महासत्तेचा ध्यास होता,
युवापिढीच्या चैतन्यावर मनोमन विश्वास होता
जात तुमची माणुसकीची होती, धर्म मानवतेचा होता,
भारतमातेच्या कुशीत शिरताना देहावर तिरंग होता.
आमच्या डोळ्यांना तुम्ही स्वप्ने दिली,
अन् अग्नीचे पंख दिले,
विज्ञानाची ताकद देऊन शक्तीमान केले,
देशप्रेमी आणि देशद्रोही यातला फरक त्या दिवशी
प्रत्येकजण पाहत होता,
याकुबचा देह फासावर अन् तुमच्यासाठी पुरा भारत
अश्रु वाहत होता,
तुमच्या जाण्याने प्रत्येक भारतीयांचे मन दुखावले,
पण याकुबच्या जाण्याने सर्वजण सुखावले.
मरण यावे तर देशसेवेत स्वप्न आता बघतो आहोत.
देश महासत्ताकेल्याशिवाय आता गप्प नाही बसणार,
यापुढे मातीच्या कणाकणातुन
तुमची प्रेरणा मिळत राहणार,
आयुष्य तुमच सांगुन गेलं कस जगावं कस मरावं,
जीवात जीव असेपर्यत देश प्रेम कस करावं.

- प्रज्ञा प्रदिप जाधव, **Pre law I**

***

भय....इथले संपेल का?

श्वेता अभय तेंडुलकर
LLB I

कोपर्डी (जिल्हा अहमदनगर) येथे एका पंधरा वर्षाच्या मुलीवर काही नरधामांनी केलेला अत्याचार आणि त्यानंतर तिचा केलेला खून. हि घटना पेपरमध्ये वाचल्यानंतर अंगावर जणू काटाच उभा राहिला आणि सहज मनात एक विचार येवून गेला, ''भय........इथले संपेल का?''

सध्या अल्पवयीन मुलींवर अनेकवेळा विविध प्रकारचे लैंगिक अत्याचार आणि बलात्कार होत असतात. ज्या वयात तिने आकाशात उंच भरारी घेण्याची स्वप्न पाहायची असतात त्या वयात तिला हिंसक प्रवृत्तीमुळे समाजात मान खाली घालून वावरावे लागते. असे का होते? जी कळी अजून उमललेलीच नाही त्या नाजूक कळीला अमानुषपणे चिरडताना त्या नराधमांना काहीच कसे वाटत नाही.

बलातकारांच्या घटना वृत्तपत्रात वाचल्यानंतर आपल्याला जाणवते की, बलात्कार हा लहान मुलीपासून वयोवृध्द स्त्री वर सुद्धा केला जातो. ह्याचा अर्थ असा की, प्रत्येक पुरुषाच्या नजरेत एखादी स्त्री ही फक्त स्त्रिच असते. मग ती अल्पवयीन मुलगी असो, वा वयोवृद्ध स्त्री त्यांना काही फरक पडत नाही. त्यांची एखाद्या स्त्री कडे पाहण्याची दृष्टी दुषित झालेली असते. ते एखाद्या स्त्री कडे फक्त वस्तूच्या रुपात पाहत असतात. अशी वस्तू जिचा वापर करायचा आणि मन भरले की, तिला फेकून द्यायचं. असे म्हटले जाते. अश्लिलता ही प्रत्यक्षात नसते, ती पाहणाऱ्याच्या नजरेत असते. त्यामुळे पुरुषांनी प्रथम स्त्रियांकडे पाहणाऱ्या आपल्या दृष्टित आणि दृष्टिकोणात बदल करायला हवा. स्त्री आणि पुरुष हि संकल्पना पिढी पुढे नेण्यासाठी बनवली गेली आहे, हे आज माणूस विसरत चाललेला आहे. जेव्हा एखाद्या मुलीवर आपण अत्याचार करतो तेव्हा आपल्याला सुद्धा एक आई, बहिण आहे हे आपल्या कसे काय लक्षात येत नाही? जेव्हा एखाद्या स्त्री वर बलात्कार केला जातो त्यानंतर तिला होणाऱ्या मरण यातना ह्याची आपल्याला जाणीव नसते. ती हॉस्पिटल मध्ये मृत्युशी झुंज देत असते. त्यात तिचा काय दोष असतो? फक्त ती एक मुलगी आहे हा! की अनेक लांडग्यांच्या कचाट्यात ती एकटी मुलगी सापडली म्हणून प्रतिकार करु शकली नाही हा!

'निर्भया' प्रकरणामध्ये चार आरोपींना फाशीची शिक्षा सुनावण्यात आली. परंतु त्या प्रकरणात एक बालगुन्हेगार सुद्धा होता. ज्याला वयोअभावी कायद्याने शिक्षा दिली नाही. परंतु ह्या सगळ्यां प्रकरणात तो बालगुन्हेगारच जास्त दोषी होता. आज तो आपल्या वयाचा फायदा घेवून उजळपणे समाजात वावरत आहे. त्याच्या ह्या कृत्याला फक्त वयाअभावी शिक्षा न देण्याचा न्यायालयांचा निर्णय योग्य आहे का? परंतु महात्मा गांधी ह्यांनी एक सुंदर सुविचार सांगितला आहे.

'Hate the Sin, love the Sinner'

ह्याचा अर्थ असा की, मानसावर प्रेम करा. त्याच्या वृत्तीवर नाही. जन्मतः कोणताच माणूस वाईट नसतो. वाल्याचा वाल्मिकी होऊ शकतो तर प्रत्येक व्यक्तिला सुधारायची संधी ही मिळायला हवी.

शिक्षा झाल्यानंतर माणूस सुधारतो असे म्हटले जाते. परंतु आज कायद्यामध्ये बलात्कार ह्या अपराधाला फाशीची शिक्षा असूनही दिवसें दिवस

गुन्ह्यांचा आणि गुन्हेगारांचा आकडा वाढतच चालला आहे. ह्याचाच अर्थ असा की, आज मानवाच्या मनात कायद्याविषयी भितीच राहिली नाही. ह्याला कुठेतरी आळा बसायला हवा.

२००५ नंतर कायद्यामध्ये बदल करण्यात आले अणि मुलीला सुद्धा मुलाएवढाच वारसाहक्क प्राप्त झाला. आज मुलगा आणि मुलगी वेगळी नाही. परंतु आज काही ठिकाणी अजूनही मुलीला मुलाच्या मानाने दुय्यम वागणूक दिली जाते. जे चांगलं आहे ते मुलाला आणि उरलेलं मुलीला असं का? तर.... तिला पुढे सासरी जावून शिळ पाक खाण्याची सवय लागावी म्हणून. मुलाच्या मनावर एकच गोष्ट बिंबवली जाते ती म्हणजे तू पुरुष आहेस, तू कायम मुलीपेक्षा वरचढ आहेस, तू घरातील काम करायची नाहीस. ह्या सर्व गोष्टींचा परिणाम असा होतो की पुरुष स्वतःला स्त्री पेक्षा श्रेष्ठ समजायला लागतो. आपण करु तो कायदा असे त्याला वाटू लागते. पण हे आज कुठेतरी थांबले पाहिजे. जर स्त्री वर होणारा अन्याय थांबवायचा असेल, तर प्रत्येक पालकांनी ह्याची सुरुवात आपल्याच घरापासून केली पाहिजे. मुलाला आणि मुलीला पाहण्याचा त्याचा दृष्टिकोन सुधारेल. जर प्रत्येकाने असाच विचार केला तर त्याला घाबरुन मान खाली घालून तेथून निघून जाण्यापेक्षा त्याच्या समोर त्याला योग्य ते उत्तर देता आलं पाहिजे. कोणतीच स्त्री कमी नसते. फक्त ती समाजाला घाबरुन वावरत असते. पण जेव्हा तिच्या आत्मसन्मानाचा प्रश्न येतो तेव्हा तीच स्त्री दुर्गेच्या विविध रुपातून पुढे येते. जर आज प्रत्येक स्त्री खंबीरपणे उभी राहिली तर कोणत्याच पुरुषाची जिच्याजवळ अश्लिल नजरेने पाहायची हिंमत होणार नाही.

आज इंटरनेटचा प्रमाणापेक्षा जास्त वापर केला जात असतो. **Porn Films** वर भारतामध्ये जरी बंदी घातली गेली असली तरी **Satellite** च्या माध्यमातून इंटरनेटवर सहज ह्या फिल्मस उपलब्ध असतात. फिल्मस् बघूनच एखाद्या अपल्पवयीन मुलाच्या निरागस मनावर परिणाम होत असतो. जेव्हा आपण एखादी गोष्ट सतत पाहत असतो जेव्हा ती गोष्ट आपल्या मेंदूचा ताबा घेत असते आणि निसर्गाचा एक नियमच आहे, वाईट गोष्टी मानवी मेंदू लवकर आत्मसात करतो. म्हणूनच अश्लिल चित्रपट सतत पाहत राहिल्यामुळे त्या मुलाची एखाद्या मुलीकडे पाहण्याची दृष्टी पण अश्लिल झालेली असते. आपण काय करत आहोत? कोणासोबत करत आहोत? ह्याचा सारासार विचार करण्याच्या पलिकडे तो गेलेला असतो. म्हणूनच हे कुठेतरी थांबायला हवे. त्यासाठी काही संस्थानी स्वतः पुढाकार घेवून विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले पाहिजे. जेणेकरुन योग्य तो संदेश लोकांपर्यंत पोहचू शकेल.

शाळा, महाविद्यालयामध्ये योग्य ते शिक्षण दिले गेले पाहिजे तसे वैद्यकीय दृष्ट्या त्याचा आपल्या शरिरावर काय परिणाम होऊ शकतो ह्याबद्दलचे सुद्धा प्रशिक्षण दिले गेले पाहिजे. मुलींच्या संरक्षणासाठी संस्था स्थापन केली पाहिजे आणि त्यात महिला कर्मचाऱ्यांची नेमणूक केली पाहिजे. जर कोणत्याही मुलीला कसल्याही प्रकारची अडचण आली तर ती न घाबरता आपला प्रश्न महिला कर्मचाऱ्यांसमोर मांडू शकेल.

मुलींना त्यांच्या स्वसंरक्षणासाठी प्रशिक्षण दिले गेले पाहिजे. तसेच कराटे, ज्युदो ह्यांसारख्या स्वसंरक्षणात्मक खेळांचे सुद्धा मुलभूत ज्ञान प्रत्येक मुलीला दिले गेले पाहिजे. प्रत्येक मुलगी ही स्वतःचे संरक्षण स्वतः करु शकेल एवढी तरी सक्षम झालीच पाहिजे.

जर प्रत्येक पुरुषाने असा विचार केला की, ह्या समाजातील प्रत्येक स्त्रीचे संरक्षण करणे ही माझी जबाबदारी आहे, तर कोणतीच स्त्री मृत्यूला कवटाळणार नाही, म्हणूनच स्त्री च्या संरक्षणासाठी पुरुषांनी पुढाकार घेऊन हेल्पलाईन क्रमांक प्रत्येक स्त्रियांपर्यंत कसे पोहचतील ह्याची काळजी घेतली

पाहिजे. रात्रीचा प्रवास करत असताना सुद्धा तिला बिनधास्तपणे वागता आलं पाहिजे.

आपल्याला मुलगी झाली म्हणून आईवडिलांनी नाखूष न होता त्या मुलीला मुलाएवढंच सक्षम बनवलं पाहिजे. आज मुली कोणत्याच क्षेत्रात कमी नाहीत. मुलांच्या बरोबरीने त्या प्रत्येक क्षेत्रात अग्रेसर आहेत. म्हणूनच प्रत्येकाला संविधानाने अनुच्छेद २१ नुसार बहाल केलेला जीवन जगण्याचा अधिकार त्या मुलीला मुलाएवढाच मिळायला पाहिजे. जर मुली सन्मानाने जगू शकल्या तर अब्दुल कलामांच भारताला २०२० साली महासत्ता बनवण्याचं स्वप्न प्रत्यक्षात यायला अवकाश लागणार नाही.

''मुलगी झाली म्हणून बाळगू नका भीती,
गुणवान मुली ही तर देशाची संपत्ती''

आठवण

एकही दिवस असा जात नाही की
तुझी आठवण येत नाही...........
दिवसाचा प्रत्येक क्षण येतो
तुझी आठवण घेऊन आणि
जातो सुद्धा आठवण देऊन ....
प्रत्येक क्षणांमध्ये मला तुच दिसतेस
फक्त तुझी सावलीच दिसते
तु कुठेच नसतेच..........
श्वास घेतो तेव्हा तुच असतेस, अन्
श्वास सोडतो तेव्हाही
तुच दिसतेस.............
एखाद्याची आठवण अशीही येते की
श्वास घेणं आवघड होऊन बसतं
एखाद्या दिवशी आठवण आली नाही
तर जगणं अवघड होऊन बसतं..........

- प्रशांत रामचंद्र गोसावी
LLB II

***

आई

लेकरांची आई अन् आईचं लेकरू
गायीच्या पायाशी लगडलेले वासरू
गंगा जान्हवी समा शाबूत अन् पवित्र हे नाव
जशी चंद्राची रात्रीला तशीही आई लेकरांची साथ
तिच्या मनाची त्याच्या मनाशी जुळलेली वाणी
भाबड्या या प्रेमाची अजब कहाणी
उबदार कुशीतला उबदार आसरा आजीवन
पुरवणारा मायेचा गाभारा
आई मायेचा सागर ,प्रेम दिव्याचा जागर
शीतल तुझा आसाराम मला हवा जीवनभर
तिच्या प्रांजल हृदयी असतात
मधु स्नेहाच्या खाणी
अन भाबड्या या प्रेमाची अजब कहानी
माया मोल नाही तिथे ना मोल तिच्या प्रेमाची
आई नावाचे दैवत आहे स्वामी सारया जगाचे
आई दोन शब्दांची सांगड
अवध्या जगाला पुरून उरते
लेकरांच्या खुशी साठी
ती दररोज तीळ तीळ मरते
लेकरासाठी जीवनभर
स्पर्धांत ती अडतीची लॉराची गाणी
अन् भावड्या या प्रेमाची अजब कहाणी
आई . . .आई . . .आई . . .लेकराचा भार
स्वत:साठी इच्छा आकांक्षांचे कोकणी मात्र रिते
आपल्या बछड्यांच्या रक्षणासाठी
ही रणरागिणी रणरणते
ती जळती वाती सारखी अन् आयुष्यभर
बघवत नाही अशा या देवतेला
त्याच्या डोळ्यातलं पाणी
पण हे खरं आहे भाबड्या
या प्रेमाची अजब कहाणी

- कु. कल्याणी केराप्पा साळुंखे
V NLC

***

पाहिजे. रात्रीचा प्रवास करत असताना सुद्धा तिला बिनधास्तपणे वागता आलं पाहिजे.

आपल्याला मुलगी झाली म्हणून आईवडिलांनी नाखूष न होता त्या मुलीला मुलाएवढंच सक्षम बनवलं पाहिजे. आज मुली कोणत्याच क्षेत्रात कमी नाहीत. मुलांच्या बरोबरीने त्या प्रत्येक क्षेत्रात अग्रेसर आहेत. म्हणूनच प्रत्येकाला संविधानाने अनुच्छेद २१ नुसार बहाल केलेला जीवन जगण्याचा अधिकार त्या मुलीला मुलाएवढाच मिळायला पाहिजे. जर मुली सन्मानाने जगू शकल्या तर अब्दुल कलामांच भारताला २०२० साली महासत्ता बनवण्याचं स्वप्न प्रत्यक्षात यायला अवकाश लागणार नाही.

''मुलगी झाली म्हणून बाळगू नका भीती,
गुणवान मुली ही तर देशाची संपत्ती''

आठवण

एकही दिवस असा जात नाही की
तुझी आठवण येत नाही............
दिवसाचा प्रत्येक क्षण येतो
तुझी आठवण घेऊन आणि
जातो सुद्धा आठवण देऊन ....
प्रत्येक क्षणांमध्ये मला तुच दिसतेस
फक्त तुझी सावलीच दिसते
तु कुठेच नसतेच..........
श्वास घेतो तेव्हा तुच असतेस, अन्
श्वास सोडतो तेव्हाही
तुच दिसतेस.............
एखाद्याची आठवण अशीही येते की
श्वास घेणं आवघड होऊन बसतं
एखाद्या दिवशी आठवण आली नाही
तर जगणं अवघड होऊन बसतं..........

- प्रशांत रामचंद्र गोसावी
LLB II

***

आई

लेकरांची आई अन् आईचं लेकरू
गायीच्या पायाशी लगडलेले वासरू
गंगा जान्हवी समा शाबूत अन् पवित्र हे नाव
जशी चंद्राची रात्रीला तशीही आई लेकरांची साथ
तिच्या मनाची त्याच्या मनाशी जुळलेली वाणी
भाबड्या या प्रेमाची अजब कहाणी
उबदार कुशीतला उबदार आसरा आजीवन
पुरवणारा मायेचा गाभारा
आई मायेचा सागर ,प्रेम दिव्याचा जागर
शीतल तुझा आसाराम मला हवा जीवनभर
तिच्या प्रांजल ह्रदयी असतात
मधु स्नेहाच्या खाणी
अन् भाबड्या या प्रेमाची अजब कहानी
माया मोल नाही तिथे ना मोल तिच्या प्रेमाची
आई नावाचे दैवत आहे स्वामी सारया जगाचे
आई दोन शब्दांची सांगड
अवघ्या जगाला पुरून उरते
लेकरांच्या खुशी साठी
ती दररोज तीळ तीळ मरते
लेकरासाठी जीवनभर
स्पर्धांत ती अडतीची लॉराची गाणी
अन् भावड्या या प्रेमाची अजब कहाणी
आई . . .आई . . .आई . . .लेकराचा भार
स्वत:साठी इच्छा आकांक्षांचे कोकणी मात्र रिते
आपल्या बछड्यांच्या रक्षणासाठी
ही रणरागिणी रणरणते
ती जळती वाती सारखी अन् आयुष्यभर
बघवत नाही अशा या देवतेला
त्याच्या डोळ्यातलं पाणी
पण हे खरं आहे भाबड्या
या प्रेमाची अजब कहाणी

- कु. कल्याणी केराप्पा साळुंखे
V NLC

***

कर्जामधील महाराष्ट्र

ऐश्वर्या राजेंद्र सदाफळे
III NLC

वित्तिय तुट म्हणजे अग्नीप्रमाणे उत्तम नोकर मात्र दृष्ट मालक : बी. आर. शेणॉय

भारत स्वतंत्र झाल्यानंतर भारताच्या आर्थिक प्रगतीत मोलाचे योगदान देणारे अर्थतज्ञ शेणॉय यांनी वित्तिय तुटीची संकल्पना त्याचे फायदे आणि तोटे अगदी योग्य शाब्दित चौकटीत बसवले आहेत.

विकसनशील देशांमध्ये नेहमीच तुटीचा अर्थसंकल्प मांडला जातो. ज्यामुळे बाजारातील चलनपुरवठा वाढून वस्तू व सेवांची मागणीही वाढते. यामुळे मर्यादित चलनवाढ (**Controlled demondpull inflation**) होऊन अशी चलनवाढ उत्पादक वर्गाला वस्तू आणि सेवांच्या निमिर्तीस उत्तेजित करते ज्यामुळे रोजगारनिर्मिती, कर संकलन, जिडीपी इ. च्या वाढीस मदत होते. म्हणून वित्तय तूट अनियंत्रित अमर्यादा झाली तर मात्र प्रचंड चलनवाढ होऊन संपूर्ण समाज महागाईच्या आगीत होरपळू शकतो. म्हणूनच शेणॉय तिला दूष्ट मालक असेही म्हणतात.

प्रगतीशील राज्य, उद्योग-व्यवसायाचं माहेरघर बिरध्द मिळवणाऱ्या महाराष्ट्राच्या आर्थिक वृद्धी दर वर्षेगणिक घसरत चालला आहे २००५ ते २०१४ या काळात ८.९८% पासून तो २०१४-२०१५ मध्ये ५.६६% इतका घसरला आहे. नुकत्याच प्रकाशित झालेल्या इझ ऑफ डुईंग बिझनेस, मध्ये एकेकाळी अव्वल स्थानावर असणारा महाराष्ट्र १० व्या स्थानावर फेकला गेला आहे. लाल फितीमध्ये अडकून पडलेले उद्योग तसेच सरकारचे आळशी धोरण यास कारणीभूत ठरले. सततचे दुष्काळ आणि त्यावर प्रभावी उपाययोजना करण्याएवजी त्याचे केले जाणारे राजकारण अशा कित्येक गोष्टी महाराष्ट्राच्या अधोगतीस कारणीभूत आहेत. वृद्धी दर ज्या वेगाने घसरत आहे. त्याच वेगाने वित्तिय तूट आणि परिणामी सरकारच्या डोक्यावरील कर्जाचे ओझं वाढत चालल आहे.

वित्तिय तूट वाढण्यामागे सरकारचे कुचकामी धोरण प्रामुख्याने कारणीभूत आहे. हा वाढीव खर्च शाश्वत योजना आणि विकासकामांवर होण्याऐवजी तात्पुरत्या, कामचलाऊ योजनांवर खर्च झाल्याने सरकारची मालमत्ता (**Assets**) भरीव प्रमाणात न वाढता कर्ज मात्र वाढत गेले. याला मुख्य कारण म्हणजे केंद्र सरकार आणि १४ व्या वित्त आयोगाकडे असणारा दूर दृष्टीचा अभाव. केंद्रीय वित्त आयोगाने (१४ व्या) क्षैतिज विभागणी (**horizontal devolution**) करताना राजकोषीय शिस्त (**Fiscal discipline**) या निर्कषाला असणारे १४ मूल्य (**Weightage**) काढून टाकले. त्यामुळे राजकोषीय शिस्त पाळण्याबाबत सर्वच राज्यांनी उदासनीता दाखवली. स्वतः प्रेरित होऊन राज्यांनी राजकोषीय शिस्त पाळण्याबाबत असणारे एकमेव आकर्षण आले. केंद्र सरकारने कर विभागीय पैकी ३२% ऐवजी ४२% म्हणजे १०% ज्यादा हिस्सा राज्यांना देण्यात आले असे असूनही वित्तीय तूट कमी होण्याऐवजी वाढत आहे. हे खरे पाहता आश्चर्याची आणि गांभीर्याची बाब आहे. महाराष्ट्राच्या आणि पर्यायाने देशाच्या आर्थिक स्थिती मध्ये आणि वित्तीय तुटमध्ये सुधारणा न होण्यामागे दुसरे मुख्य कारण म्हणजे अत्यंत कमकुवत आणि दुबळा असा राजकोषीत दायित्व आणि अंर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन कायदा (**FRBM act**) या कायद्यानुसार राजकोषीय तूट २००९ पर्यत ३% पर्यत आणि महसूली तूट शून्य

टक्यांवर आणणे अशी लक्ष्ये ठेवण्यात आली पण २०१७ जाइनही सरकारला ही लक्ष्ये गाढता आली नाहीत. मग सतत कायद्याला सतत दूरुस्ती करुन या कायद्यानुसार वित्तीय तूट शून्य करण्याऐवजी या कायद्याची उपयोगिताच शून्य करूनच टाकण्यात आली. यामागील मुख्य कारण म्हणजे या कायद्याचे उल्लघन करण्यास कारवाई म्हणून कोणत्याच ठीक तरतूद करण्यात आली नाही. सध्या महाराष्ट्राची राजकोषीय तूट २०१६-२०१७ इतकी आहे पण या राज्यांच्या तसेच देशांच्या जिडीपी किंवा अन्य आकड्यावरुन परिस्थितीचे भयावाह चित्र जे दिसते आहे त्याहीपेक्षा कितीतरी गंभीर परिस्थिती अर्थव्यवस्थेची आहे हे नक्की. जिडीपी मोजण्याच्या पद्धतीत केलेल्या बदलामुळे दिसणारे फुगलेले आकडे यावर जागतिक बँक (**World Bank**) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी (खचऋ) तसेच अन्य पतमानाकांन संस्था या सर्वानीच या आकडे मोजण्याच्या पद्धतीबाबत साशंकता व्यक्त केली आहे. याचा परिणाम परकीय गुंतवणूक उत्पादन क्षेत्र तसेच अन्य क्षेत्रांवरही याचा विपरीत परिणाम झाल्याशिवाय राहणार नाही.

या सगळ्यावर ठोस उपाययोजना केल्या नाहीत तर १९९१ सारखी आर्थिक दिवाळखोरीची वेळ येण्यास वेळ लागणार नाही आणि आपली पत वाचवण्यासाठी पुन्हा रिझर्व्ह बँक आपला सर्वणसाण खचऋ कडे गहाण ठेवावा लागेल. शिवाय जागतिक स्तरावर आर्थिक महासत्ता होऊ पाहणारा देशाची आपली नाचक्की होईल ती वेगळीच. या समस्यांवर एक चांगला उपाय म्हणजे सरकारचे उत्पन्न वाढवणे, ऑर्गनायझेशन फॉर इकॉनॉमिक कॉपरेशन अँड डेव्हलपमेंट (OELD) चा **Base Erosion and Profit Sharing** हो प्रोझेक्ट भारतात तातडीने अमलात आणणे गरजेचे आहे. करांचा पाया वाढवणे तसेच कर चुकवेगिरीला आळा घालून सरकार आपले उत्पन्न मोठ्या प्रमाणात वाढवू शकते. २०१२-२०१३ च्या आकडेवारीनुसार फक्त १% लोकच आयकर भरतात. जागतिक आयकर भरण्याची ही संख्या खूपच कमी येत असून हे एक उदाहरण आहे. मोठमोठ्या कंपन्या या कायद्यातील त्रुटी शोधून कर भरण्यापासून पळवाटा शोधतात. (**Tax Avoidance**) अशी प्रकरणे होऊ नये म्हणून **GAAR** ची अंमलबजावणी मध्ये चालढकल करून चालणार नाही. पी नोट्स सारखे गुप्तवळीचे मार्ग जे भ्रष्टाचार आणि हवाला रॅकेट सारख्या गोष्टींना प्रोत्साहन देतात यांच्यावर केवायसी (**Know Your Customer**) बंधने लादने गरजेचे आहे.

हे मार्ग सरकारचे उत्पन्न वाढवू शकतील अन् खर्चाच्या बाजूने कपात करणे हि सुद्धा सरकारची जबाबदारी आहे लागोपाठ येणाऱ्या निवडणूका त्यासाठी सरकारी तिजोरीतून निवडणूकांवर आणि जाहिराती बाजीवर होणारा अफाट खर्च थांबण्यासाठी खर्च कमीची गरज आहे.एक भारत एक निवडणूक ही प्रकिया अंमलात आणण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न होणे गरजेचे आहे. तसेच **Digital India** च्या साहाय्याने जास्तीत जास्त कार्यक्षमता निर्माण करणेचे गरजेचे आहे. आज किती तरुण बेरोजगार आहेत त्याना रोजगार दिला तरच लोकसंख्या लाभांश, आपल्याला उपयोगात आणला पाहिजे. 'मेक इन इंडिया' सारखे भव्य दिव्य कार्यक्रम (मुंबई मध्ये फ्रेबुवारी २०१५ मध्ये झाला तसा) घेऊन त्यावर कोट्यावधी रुपयांचा चुराडा तेही त्यावेळी राज्य दुष्काळ ग्रस्त असताना करणे कितपत योग्य आहे ते सरकारनेच ओळखावे. मोठे रक्कम घेतल्याने गुंतवणूक वाढत नाही तर उद्योगांच्या वाढीसाठी पोषक सोयी, सुविधा दिल्याने ती वाढेल हे जर आता सरकारला शिकवावे लागत असेल तर यासारखे बौद्धीक दिवाळखोरीचे लक्षण नाही.

परिस्थितीचे भान राखून कंबर कसली आणि काटेकोरपणे नियोजन अंमलात आणले तर महाराष्ट्राचा कर्जाचा बीजा निश्चितच कमी होऊ शकेल आणि मग खऱ्या अर्थाने म्हणता येईल. 'अच्छे दिन दूर नही' !

जीवन - एक चित्रपट

पुजा विलास गोटखिंडे
LL.B. II

जीवनाविषयी लोकांचे अनेक पद्धतीचे दृष्टीकोन असतात. प्रत्येकाचा दृष्टीकोन वेगळा असतो. विचार करण्याची पद्धत वेगळी असते. म्हणजे जीवनाला भले ही सीमेवृष्टी असो वा नसो कुणीही त्याला सोडलेले नाही.

म्हणजे हिंदी चित्रपट असो की ज्यामध्ये असं म्हटलं जात ''जिंदगी प्यार का गीत है ।
उसे हर दिन तो गाना पडेगा ।।
असे असो....किंवा मग
।।जिवन इसका नाम है –प्यारे तुझे तो आगे चलना है ।। असे असो .....किंवा मग लोकप्रिय 'मुकंदर का सिकंदर' मधलं'
जिंदगी तो बेवफा है एक दिन ठुकराएगी।
मौत मेहबुबा है अपने साथ लेकर जाएगी ।
मर के भी जिने की अदा जो सिखलाएगा ।
वो मुकंदर का सिकंदर कहलाएगा ।।
असं बरचं काही जीवनाबद्दल वर्णन केलं जातं.

कुणाच्या मते जीवन हे क्षणभुंगूर आहे तर कुणाच्या मते ते खूप जास्त अनमोल आहे. त्यासाठी आपण जीवनाबद्दल कसा विचार करतो हे जास्त महत्वाचं आहे.

''आपण किती जगतो–यापेक्षा कसं जगतो'' याला जास्त महत्व आहे असं मला वाटत. कारण प्रत्येकांची विचार करण्याची पद्धत वेगळी असते. आयुष्याकडे बघण्याचा दृष्टीकोन वेगळा असतो. काही जणांचा सकारात्मक दृष्टीकोन असतो. सकारात्मक म्हणजे ''जिंदग जी रहा हूँ'' आणि काही जनांचा नकारात्मक दृष्टीकोन असतो. म्हणजे ''जिंदगी काट रहा हूँ'' म्हणूनचं मराठीत असं म्हटलं जातं की, ''जीवन जगावं कणतं–कणतं की मग गाणं म्हणतं'' हे आपल्याचं हातात असतं.

मला असं वाटतं की ज्याला जीवनाचा अर्थ समजला तोचं खरं आयुष्य जगला. कारण वयाचे अनेक टप्पे येत असतात. यामध्ये खास करुन १६ वे वर्ष धोक्याचं असं म्हटलं जातं. पण मी तर असं म्हणेन की १६ व वर्ष मोक्याचं. कारण हे आलचं नव्हे तर १२ व्या शतकामध्ये ज्ञानेश्वरांनी सिद्ध केलेलं आहे. कारण ज्यांच्या एक–एक ओवीवरती M.A., M.Phil, Phd. केली जाते. असा अखंड ओवींचा संपूर्ण संग्रह असलेली परीपूर्ण अशी ज्ञानेश्वरी ज्ञानेश्वरांनी याच १६व्या वर्षी लिहिला. म्हणूनच ते मोक्याच आहे. असं मला वाटतं. या जगात अशक्य अशी कुठलीच गोष्ट नाही. फक्त करण्याची तयारी आणि स्वतःवर विश्वास पाहिजे.

जीवनं –दुःखात रहा किंवा सुखात–गरीबीत रहा किंवा श्रीमंतीत रहा वेळ कुणासाठीचं थांबणार नाही म्हणजे प्रत्येक अनमोल क्षण जसे फुलपाखरे किंवा मधुकण गोळा करणाऱ्या माशा आपल्या एका ध्येयासमोर एकरुप होऊन जगतात. ध्येयासक्त लोक आपल्या ध्येयाने मारुन अनेक अशक्य गोष्टींवर मात करून आपलं जिवनं यशस्वी करतात.

आता सध्या अनेक माध्यमातून म्हणजे What's app असो किंवा Face book असे म्हणजे मिडीया तून जीवनावर अनेक पोस्ट टाकल्या जातात. पण मला असं वाटतं की नुसत्या पोस्ट टाकून उपयोग नसतो पण त्या पोस्ट व्यक्तीशः आपण कसं जगतो याला जास्त महत्त्व आहे.

जीवन म्हणजे काही एक प्रकारचा चित्रपट नव्हे की ज्यामध्ये संवाद चुकला किंवा शुटींग चुकलं

की ज्यामध्ये Retake म्हणून परत तो इशशप आपण घेऊ शकतो. पण जीवन हा एक असा चित्रपट आहे की जिथे आपण आपल्या आयुष्यातला एखादा इशशप डिलीट करु शकतो किंवा व्रशींळीश करू शकतो असं अजिबात नाही. त्यामुळे प्रत्येक गोष्टीचा विचार करूनचं निर्णय घेतला पाहिजे अस मला वाटतं.

जीवन विद्या मिशन चे 'वामनराव पै' यांच्या वाक्याची मला फार प्रकर्षाने आठवण येते. कारण एकाच वाक्यामध्ये त्यांनी स्वतःच्या आयुष्याचं काय करायच आहे हे अत्यंत सोप्या आणि मापक शब्दात त्यांनी सांगितले आहे आणि ते म्हणजे............

''तुच आहेस तुझ्या जिवनाचा शिल्पकार''

या एकाचं वाक्यात त्यांनी आयुष्याचा खूप मोठा अर्थ सांगितला आहे. आत्ता जे तुमच्या हातात आहे तेच जीवन उद्या नाही. म्हणजे उद्या करायचं ते आजचं करा. आणि आज करायचं ते आत्ताचं करा...बघा......यश तुमचचं आहे आणि मला तर असं वाटत की आयुष्य खूप सुंदर आहे. अनेक संतांनी असं सांगून ठेवलयं की, ''जीवन हे क्षणभुंगूर आहे'' इथे ''नाही उद्याचा भरोसा'' त्यामुळे जीवनातल्या लहानातल्या लहान गोष्टीचा सुद्धा आनंद घेऊन जगा. म्हणजे मला तर असं वाटत की जेवताना सुद्धा आपण प्रत्येक घासाचा आनंद घेऊन जेवलं पाहिजे. ना की फक्त पोट भरण्यासाठी जेवलं पाहिजे.

मला आत्ता या क्षणी जीवनाचा अर्थ स्पष्टपणे समजून सांगणाऱ्या दोन कवितेच्या ओळी आठवतात. त्या म्हणजे

।।जीवनाची गाडी थोडी विचाराने हाक रे
वाट खाच –खळग्याची नको डोळे झाकू रे ।।

***

एक विनंती आहे

एक विनंती आहे
दुर जायचे असेल तर
जवळच येऊ नकोस
बिझी आहे सांगुन टाळायचं असेल तर
वेळच देवू नको..........!
एक विनंती आहे
साथ सोडून जायच असेल तर
हात पुढे करुच नको........
मनातुन नंतर उतरवायचं असेल तर
मनात आधी भरुच नको........!
एक विनंती आहे
चौकशी भरे कॉल काळजीवाहू एसएमएस यांचा कंटाळच
येणार असेल तर
कोणाला नंबर देऊ नको
मेमरी फुल झालीये सांगुन
डिलीटच करायचं असेल तर ....
नंबर सेव्ह च करु नको............!
एक विनंती आहे
माझ्या काळजी करण्याचा त्रासच होणार असेल तर.......
आणि, अनोळखी होऊन वागायचं असेल तर............
माझ्याबद्दल सगळं जाणुन घेऊच नको.............!
एक विनंती आहे
आर्ध्यावर सोडून जायचं असेल तर..............
आधी डाव मांडुच नको.................!
एक विनंती आहे
सवयच होईल म्हणून तोडायंच असेल तर.........
कृपया नातं जोडू नको
फाडून फेकून द्यायंच असेल तर ......
माझ्या मनाचं पान उलगडूच नको...........!

- बजरंग पाडुरंग गायकवाड
IV NLC

***

आयुष्य

समृध्दी प्रशांत नार्वेकर
Pre Law I

माणूस राग जितक्या सहजतेने व्यक्त करतो तितक्या सहजतेनं प्रेम ही व्यक्त करु शकला असता तर जगायला खरच किती मज्जा आली असती ना कारण माणसाच्या निम्या समस्या ह्या व्यक्त केलेल्या रागामुळे आणि कधीच व्यक्त न केलेल्या प्रेमामुळे वाढतात. शब्द बोलताना शब्दाला धार नको तर आधार असला पाहिजे. कारण धार असलेले शब्द मन कापतात आणि आधार असलेले शब्द मन जिंकतात.

निर्णय चुकतात आयुष्यातले आणि आयुष्य चुकत जातं. सोडवताना वाटतं सुटत गेला गुंता पण प्रत्येक वेळी नवीन गाठ बनत जाते. प्रश्न कधी कधी कळत नाहीत आणि उत्तर मात्र चुकत जाते. दाखणाऱ्याला दिसतात तितक्या सोप्या नसतात गोष्टी, अनुभव म्हणजे काय हे तेव्हाच कळते.

असे मित्र बनवा जे कधीच साथ सोडणार नाही, असे ही प्रेम करा ज्यात स्वार्थ असणार नाही, असे हास्य बनवा ज्यात रहस्य असणार नाही, असा स्पर्श करा ज्याने जखम होणार नाही, असेही हृदय बनवा ज्याला तडा जाणार नाही, आयुष्यात असे लोक जोडा जे वेळ आली की तुमची सावली आणि वेळेला तुमचा आरसा बनतील कारण आरसा कधी खोट बोलत नाही आणि सावली, कधी साथ सोडत नाही.

व. पु. काळे म्हणतात कोणी कसं दिसावं याच्या पेक्षा कोणी कसं असाव याला महत्त्व आहे. ते शक्य नसेल तर जास्तीत जास्त कस नसावं याला तरी नक्कीच महत्त्व आहे. स्वप्न पूर्ण झाल नाही तर रडायच नसतं. रंग उडाले म्हणून चित्र फाडायच नसतं. फक्त लक्षात ठेवायच असत सर्वच काही आपल नसतं, आपल्या दुःखात कदाचित दुसऱ्याच सुख असतं, छोट्याशा आयुष्यात खुप काही हव असत, पण पाहिजे तेच मिळत नसतं, असंख्य चांदण्याणी भरून सुद्धा आपलं आभाळ रिकामी असत. हव्याअसलेल्या सगळ्याच गोष्टी माणसाला मिळत नसतात. पण न मिळणाऱ्याच गोष्टी माणसाला का हव्या असतात? याच उत्तर सुरेश भट यांनी सांगितल आहे. आयुष्य छान आहे, थोड लहान आहे. रडतोस काय वेड्या लढण्यात शान आहे. काट्यात ही फुलांची झुलती कमाण आहे. उचलून घे हवेत दुनिया दुकान आहे. जगणे निरर्थक म्हणतो तो बेईमान आहे. सुखासाठी कधी कधी हसाव लागत तर कधी कधी रडाव लागता, कारण सुंदर धबधबा बनायला पाण्यालाही उंचावरुण पडाव लागत, चार चौघात बसण्यापेक्षा कधी कधी समुद्र किनाऱ्यावर जाऊन बसाव आठवणींना घेऊन बसाव, आयुष्य जास्त सुंदर वाटत. आपल्याला कोण हवय या पेक्षा आपण कुणाला हवोय याचा सुद्धा कधी तरी विचार करायचा असतो. आकाशातले तारे कधीच मोजू शकत नाहीत आणि माणसांच्या गरजा कधीच संपत नाहीत, शक्य तेवढे तारे मोजून समाधानी रहावे आयुष्य जास्त सुंदर वाटत.

आयुष्यातील सर्वात मौल्यवान गोष्ट म्हणजे आनंद. गंमतीची गोष्ट अशी की आपल्या पैकी बऱ्याच लोकांना आयुष्य संपेपर्यंत त्यांचा पताच नसतो. उगवणाऱ्या प्रत्येक दिवसाला आनंदाने समोर जा मावळताना तो तुम्हाला खुप समाधान देऊन जाईल आनंद हा फुलपाखरा सारखा असतो. त्याचा पाठलाग केला की तो दुर पळतो व आपण निश्चित बसलो की आपल्या खांद्यावर बसतो. प्रश्न

सुटण्यासारखा असेल तर काळजी नसेल तर काळजी करुन उपयोग काय? पराभावाने माणूस संपत नाही. प्रयत्न सोडतो तेव्हा तो संपतो. कठीण काळात सतत स्वतःला सांगा की शर्यत आजून संपलेली नाही कारण अजून मी जिंकलेलो नाही.

''छुले आसमा जमीन की तलाश ना कर
जिले जिंदगी खुशी को तलाश ना कर
बदल जायेगी तकदीर खुद ही मेरे दोस्त
मुस्कूराना सिखले वजाह की तलाश ना कर
महशूर होना लेकीन कभी मगरुर मत होना
छु लो कामयाबी के कदम
लेकीन कभी अपनो से दूर मत होना
जिंदगी मे खुब मिलजायेगी दौलत और शौहरत
पर आखिर अपने ही अपने होते है
ये बात कभी भूल मत जाना''

***

– अश्विनी बी. कांबळे

Pre Law I

ए आई

ए आई ओळखलस का गं मला,
ऐकलस का ग मला,
मी तुझ तेच बाळ ज्याची जन्मघेण्याआधीच तोडून
टाकलीस तू नाळ
मला यायच होत गं या जगात
उडायच होत उंच मोकळ्या आकाशात
नको बनवू तू मला जिजाऊ, सावित्रीबाई,
पण मुलगी होण्याचा हक्क हिरावून
घेऊ नकोग गं आई.
तू मला सगळ दिलस जे मला
तुझ्या पोटात हवं होत,
मग आत्ताच का मला नाकारलस
जेव्हा मला तुला पहायच होत.
मायेचा पदर पांघरुन मला तुझ्या पोटाशी
बिलगायचं होत,
बाबांचा सन्मान होऊन मला
या जगाशी लढायचं होतं.
आजीच्या कुशीतल्या राजवाड्यात झोपायचे होते.
आजोबांचा चष्मा पळवून गोड धप्पाटे खायचे होते.
शिवरायांच्या तलवारीप्रमाणे वाईट नजर
टाकणाऱ्यांवर बरसायचे होते.
आई तुझ्या संस्कारांसोबत
दोन कुटुंबातील दुवा व्हायचे होते.
हा विचार करताना तुझे मायेचे हात
आत्ताच तर जाणवत होते.
पण खरं सांगू आई....मला हे खरोखर अनुभवायचे
होते खरोखर अनुभवायचे होते.....
तुझीच अप्रिय ठरलेली न उमललेली कळी.

– शिवानी नानासो जाधव

Pre Law I

***

नाटक

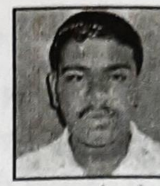

यश सुहास हेगडे-पाटील
LL.B. I

नाटक म्हणजे नेमकं काय? ह्याचा शोध अनेक नाटककारांनी लावलेला आहे. ज्यांना माहीत करून घ्यायचा आहे त्यांनी stanyslavasky, Breakth etc, लोकांची पुस्तके वाचावीत, आणि माहीती करून घ्यावी. माहीत करून घेणं तुमचं काम. माझं काम हे आहे, की ही कला भ्रष्ट कशी झाली यावर प्रकाश टाकणे. तर ह्या गोष्टीची चर्चा आपण एकदम सुरुवातीपासून करु.

नाटक कसं सुरु झालं?

प्रथम प्रजोत्पत्तीपासून नाटकं सुरु आहे. माणसाला ज्यावेळी बोलताही येत नव्हतं तेव्हापासून नाटक सुरु आहे.

नाटकाचा Form कसा होता?

ज्यावेळी माणसाला बोलता येत नव्हतं. त्यावेळी हातवारे करून, इशारे करून दुसऱ्या व्यक्तीला तो त्याचा अनुभव, सांगत असे, गोष्ट सांगत असे. उदा. ''की मी जंगलात शिकारीला गेलो होतो, तिथे मला रानडुक्कर दिसला, मी दगड घेतला आणि घातला त्याच्या डोक्यात'' आणि हे सगळं तो ॲक्ट. करून सांगायचा, हातवारे करून सांगायचा. नंतर माणासाला बोलायला येवू लागलं. मग त्याने कथाकथन सुरु केलं. लोकांना गोष्ट सांगायला लागलो ते पण रंगवून. It is nothing but वाचीक अभिनय. मग तो आधी एका माणसाला सांगे, जर त्याला आवडली गोष्ट, तर तो माणसं जमवून गोष्टी सांगायला लागला. हा असा form भरपूर वर्ष चालला, साधारण माणसं जंगली होती, तोपर्यंत. नंतर माणसांनी शहर वसवली, मग ह्या नाटकाचा Form सुधारु लागला. कथाकथनामध्ये, अभिनय, नृत्य, संगीत आलं. नाटक वेगवेगळ्या गोष्टींवर असायच्या (पौराणीक कथाच असायच्या) ह्या नाटकात संभोगदृष्येही असायचे. ऐकून धक्का बसला असेल, पण हो. पुर्वी रंगमंचावर संभोगदृष्ये दाखवले जायचे. यनविधीत सुद्धा संभोगाचे नाटक केले जायचे, ह्याचं उत्तम उदाहरण म्हणजे अश्वमेध यज. हा यज्ञ नाटकाच्या Form मधेच आहे. हे नाटक साम्राज्य, राष्ट्र, संपत्ती वीर्यशाली प्रजा प्राप्तव्हावी एतदर्थ अश्वमेघ यज्ञ करण्याचा प्रघात असे. यज्ञात स्त्रीपुरुष असा सर्वप्रकारचा समाज जपे. अध्वर्यु, उद्‌गातृ, होता असे ऋत्विज पुरुष असत व महर्षी, यजमान, पत्नी इत्यादी स्त्रिया असत. पैकी वीर्यशाली प्रजा उत्पन्न व्हावी या कामनेच्या सिद्धार्थ नाटक केले जात असे. (हा तपशील, यनुसंहितेत दिलेलं आहे) तर साधारण जोपर्यंत माणसं`शिप ळपवशव होती, वैचारीक विकास झालेला असायचा, तोपर्यंत हे नाटकचे Forms होते. नंतर माणसाची बुद्धी भ्रष्ट करायचं काम आपल्या थोर लेखकांनी केलेलं आहेच. त्यात १ ला नंबर येतो भरतमुनीचा, ज्याने नाट्यशास्त्र लिहीलं (मला शंका आहे, की खरंच त्याने लिहीली का? तर जाऊ दे, आपण त्यानेच लिहीली असं समजु) तर त्याने रंगमंचावर काय करायचं आणि काय नाही करायचं हे लिहीलं. (ethics ठरवले)म्हणजे काय केलं? तर नाटक ह्या कलेच रीतसर आणि पद्धतशीर वाट लावली. त्यात मग त्याने वर्ण भेद आणला/सुरु केला. उदा: राजाची भूमीका क्षत्रीय माणसानेच करायची, पुजाऱ्याची भूमीका ब्राह्मणानेच करायची, असे काही फालतु नियम बनवले गेले. ह्या नाटकांचा उद्देश फक्त आणि फक्त entertainment असायचा म्हणजे Dirty Picture आणि त्या काळातले नाटक ह्यात काहीच फरक नाही.

इथुन पुढे; किंवा या काळानंतर जर आपण बघीतलं, तर माणसाचा वैचारीक विकास खुंटला गेला, म्हणजे माणसाने विचार करायचाच नाही हे Fix झालं. मग पौराणीक कथा रंगमंचावर दाखवू लागेल. आमचे देवी देवता रंगमंचावर नाचु लागले काहीच अर्थ उरला नाही ह्या Form मधे.

मग ही अशी परंपरा अजुनही चालू आहे. जर आपण आपल्या मराठी रंगभुमीचा इतिहास वाचला तर लक्षात येईल की आपल्या नाटकांची सुरुवात अशीच झाली.

मराठी रंगभुमीवरचं १ लं नाटक १८४३ मधे झालं. सीता स्वयंवर, ज्याचं लेखन, दिग्दर्शन व गीतलेखन हे स्वतः विष्णुदास भावे ह्यांन केलं. तर १९१८ पर्यंत पौराणीक नाटकांचा काळ हा चालुच होता. सीतास्वयंवर, इंद्रजीत वध, राजा गोपीचंद हे असे काही नाटकं आहेत. इंग्रजांमुळे भरपुर चांगल्या गोष्टी भारतात आल्या, त्याबरोबर लोकांना/काही ठरावीक लोकांना **Shakespeare** माहीती झाली. त्यामुळे एक नवीन क्रांती झाली असं आपण म्हणू. १९१८ मधे 'एकच प्याला' हे नाटक रंगभुमीवर सादर करण्यात आलं. आणि ह्या नाटकानंतर, सामाजीक गोष्टींवर भाष्य करणारी नाटकं होवू लागली. ह्या क्रांतीमुळे का होईला, आज थोडा वर्ग सुशिक्षीत झाला. मग नंतर वरेरकर, अत्रे, रांगणेकर, वर्तक, माधवराव जोशी, शंकर पांडुरंग जोशी, य. न. टिपणीस इत्यादी नाटककारांचे प्रयत्न महत्वाचे आहेत.

ह्या नाटककरांनी नवीन प्रयोग चालु केले. हय प्रयोगांमुळे नाटकाचे २ भाग पडले १) **Comercial** २) **Experimental Theatre**, **Experimantal Theatre** हा असा प्रकार आहे की, संपुर्ण वेगळा. ज्यांचा बोद्धीक विकास झालेला आहे त्यांनाच हा प्रकार समजतो आणि दुर्देव असं आहे की आज आपल्या भारत देशात १/२% लोकही नाहीत ज्यांना नीट समजु शकेल हा त्री तर जाऊ दे. तेंडुलकर, चि. त्र्यं. खानोलकर, रत्नाकर मदकरी, महेश एककुंचवार इ. ह्या नाटककारांचं योगदान अतुल्य आहे. ह्या नाटककारांची काही नाटकं - १) वेड्याचं घर उन्हात २) सत्तेचे गुलाम ३) आंधळ्यांची शाळा ४) घाशीराम कोतवाल ५) एक शुन्य बाजीराव ह्या नाटकांनी/ नाट्यकृतींनी एक वेगळी छाप रंगभुमीवर सोडली.

हे एवढं सगळं झालं, तरी मराठी रंगभुमी किंवा नाटक ही कला हवी तेवढी develop झालेली नाहीय. पाश्चिमात्य रंगभुमी ही जगात १ क्रमांकावर आहे का? कारण तिथे नवीन-नवीन प्रयोग नेहमीच होत असतात.

आपल्या रंगभुमीचं म्हणाल तर **Now its past**, गेलेला क्षण हा भुतकाळ आहे. आपण प्रयत्नशील राहु आणि हा **Form** कसा विकसीत होईल हे बघु.

***

"जेंव्हा काही खास लोक आपल्याला
दुर्लक्षित करत असतील,
तेव्हा समजून जा की त्यांच्या
सगळ्या गरजा पूर्ण झाल्या आहेत."

"जे आपल्यासोबत होऊ नये असं
वाटतं ते दुसऱ्यांसोबत करू नये."

"किर्ती आणि पराक्रम हे
जीवनाचे दोन डोळे आहेत."

कायम मुलगीच चुकते का?

शिवानी नानासो जाधव
Pre Law I

(एक प्रश्न या समाजात राहणाऱ्या प्रत्येक मुलाला....)

दिवाळी संपली, कॉलेज सुरु होणार. मित्र परत भेटणार. घरचे फराळ, घरचे फोटो शेअर कराल. या घोळक्यात तीपण असेल.......चोरुन चोरुन जिच्यावर आपोआप नजर जाते; जिने तुम्हाला परतून पाहावं असं वाटत, ती असे तुमच्या ग्रुप्ससारखे शेकडो ग्रुप्स असतील. तुमच्यासारखेच शेकडो यंगस्टार्स आणि त्यांच्या शेकडोंनी क्रश. तुम्हा शेकडो हृदयातल्या कोट्यावधी धडधडी. यात काही आकडे दिवसेंदिवस कमी होत आहे. मला प्रकर्षाने जाणवून आलेल्या तुमच्यातल्या त्या दोन मुली पहिली, अनोळखी मुलगा नको तितक्या जवळ आला म्हणून घाबरली. तिने सरळ चालत्या ट्रेनमधून उडी टाकली. अंगावर येणारा तो स्पर्श फार घाण होता म्हणून त्या स्पर्शापुढे ८० किलोमीटरच्या वेगाने धावणाऱ्या ट्रेनमधून खाली पडणे, लोखंडावर, दगडावर आदळणं समोरुन दुसरी ट्रेन येतेय का, याचा विचार न करणं कमी त्रासाचं होतं?

तिचे फ्रॅक्चर जुळतीलही, पण ती मनाने बरी होईल का?.......ती पुन्हा ट्रेनमध्ये चढेल का?.....ती अनोळखी हातांना घाबरेल का ? .....हे ज्याच्या हिरोगिरीमुळे झालं. त्याच्या हे लक्षात तरी येईल का?.......

दुसरी मुलगी अशाच मुलाच्या तावडीत सापडली पण हा....तिन अरेला कारे करायची हिम्मत दाखवली. तिला मिळाल काय? बेशुद्ध होईपर्यंत मार आणि ब्लेडचे वार. हे घडताना डझनाने लोक हजर होते. कणीही पुढं सरसावलं नाही. त्या मुलीचे कट्स भरुनही निघतील, पण ती धक्क्यातून बरी होईल का? ती चारचौघात बिनधास्त वावरेल का? ती अनोळखी लोकांना कधी विश्वासाने सहज पाहू शकेल का? मुख्य म्हणजे तिची पुन्हा कोण छेड काढायला गेलं, तर ती ब्लेड आठवून गप्प बसेल की पुन्हा समोरच्याला थोबडवेल?

कोण असतात ते रोडरोमिओ? कुठून येतात? आणि सगळेच रोमिओ या टोकाला जातात? काही असतात गुपचुप पाहणारे. समोरचीला लक्षात येईपर्यंत डोळ्यांनी टोचणारे. पण ती ओरडून सांगणार कोणाला? सगळ्यात महत्वाच म्हणजे पुरावा देणार कशाचा?

ही डोळ्यांची भूक वाढते मग हळूच चोरटे स्पर्श घरापर्यंत पाठलाग, कॉल्स, ई-मेल, ब्लेड, ॲसिडपर्यंत पोहोचते. यात कुठली हो मर्दुमकी? कुठला मर्द असं करतो? सिनेमाच नका सांगू. त्यातही असेल मर्द मरतातच. जे मिळवायचं ते न मिळवता.

'ए निक्या, ती बघ तुझी आयटम आली !'

'खामोश रे भाई लोग! अपनी भाभी जा रही है !'

'ए बोल ना ! आऊं क्या?'

'लाल दुपट्टेवाली!'

अशा अश्लील हाका मारुन मुलीला लाज वाटावी अस वागायच, नंतर तीच्या लाजण्याचा चुकीचा अर्थ लावायचा पण त्या पोरीच्या मनात वेगळच, पोरं सगळी अशीच, आवाज काढला तर कॉलेजमध्ये गॉसिप, नाही काढला तर एका छेडीवर एक छेड फ्री.

कॉलेजला जाण, पिक्चर पाहणं, बेस्टीजबरोबर फिरण, बॅगपॅकिंग करत भारत पाहणं, घरापासून लांब शिकण, फॅशनेबल वागण नाइट्सआऊट करण, लाँग ड्राइव्हला जाण, नोकरी करण, घराबाहेर पडण. या बेसिक गोष्टी आहेत यार!

तुम्ही बिनधास्त करु शकता मग मुली का नाहीत, कारण ती मुलगी आहे म्हणून.

विचार करा जर रोज तुम्हाला कॉलेजला जाताना कोणी छेडत असेल तर तुम्हाला शिकू वाटेल का? लोकलमध्ये स्टेशनच्या जिन्यात कुणी तुम्हाला जाणूनबुजून खेटलं तर तुम्हाला रोज ट्रेन पकडाविशी वाटेल का? सिनेमा हॉलमध्ये कुणी तुमच्या सीटच्या फटीत हात-पाय घातला तर तुम्ही सिनेमात गुंताल की शेजारच्या अंधारात?

हे प्रश्न एक मुलगी, मुलांना स्पष्टपणे विचारतीय, हे तुम्हाला विकृतही वाटेल पण हेच रोज रोज बायांशी करणारे कुठल्या हिशेबातले मर्द हो? मग मित्रांच्या भांडणात ''भाया चल गाडी काढ, कोन नडला तुला नुस्त सांग'' अस म्हणणारे लोक पोरींना डोळ्यासमोर त्रास देत असणाऱ्याला का चोपत नाहीत?

अरे हो, तो सिनेमा आत्ताचा, 'पद्मावती' त्यात खिलजीच्या हाती सापडण्यापेक्षा उड आगीत उडी मारण पसंद करणारी राणी आणि ट्रेनमधून उडी मारणारी मुलगी, यांच्यात फरक काय?

तुमच्या लहान-मोठ्या बहिणींना पाहा. त्या याच समाजात रोज जाताहेत, त्यांनाकाय वाटत असेल याचा विचार केलाय का? कुणाचीतरी मुलगी किंवा बहीण जन्मभरासाठी तुमच्याही बरोबर राहायला येणार आहे त्यांना हवा असणारा निर्धास्तपणा तुम्ही त्यांना देऊ शकाल का?

पुढे तुम्हालाही मुलगी झाली तर तिला कुठलं जग मिळावं अस तुम्हाला वाटेल? येतो ना शेवटी तोच, चावून चोथा झालेला प्रश्न. म्हणून एकदा या प्रश्नांवर विचार करा आणि वागा.
किंवा दुसऱ्यांची आपल्या मुलीवर बंधन लादण्याआधी आपल्या मुलाला मुलींचा आदर करायला शिकवा. ही परिस्थिती बदलायची सुरुवात तरी होईल.

***

मैत्री म्हणजे काय असतं?

मैत्री म्हणजे काय असतं?
एकमेकांचा विश्वास असतो?
अतूट बंधन असत? की
हसता खेळता सहवास असतो?
मैत्री म्हणजे मैत्री असते,
व्याख्या नाही तिच्यासाठी,
बंधन नसंत, त्या असतात रेशीमगाठी
मैत्री असते पहाटेच्या दवासारखी,
थंडगार स्पर्श करणारी,
मैत्री असते केवड्यासारखी,
तना-मनात सुगंध पसरवणारी,
मैत्री असते सुर्योदयासारखी,
मनाला नवचैतन्य देणारी,
मैत्री असते झाडासारखी,
उन्हात राहून सावली देणारी,
मैत्री करावी सोन्यासारखी,
तावून सुलासुलाखून चमचमणारी,
मैत्री करावी हिच्या सारखी,
पैलू पडताच लख-लखणारी,
मैत्री असावी पहाडासारखी,
गगनाला भिडणारी,
मैत्री असावी समुद्रासारखी,
तलाचा थान्ग नसणारी,
मैत्री म्हणजे समिधा असते,
जीवन यदन्यात अर्पण झालेली,
स्वतःच्या असन्याने सुद्धा
मन पवित्र करणारी,
मैत्री हे नाव दिलय
मनाच्या नात्यासाठी,
अतूट बंधन नसतं त्या असतात
रेशीमगाठी ....

- दिप्ती मारुती बरुटे

Pre Law II

***

कुष्ठधाम

निशा रमेश सुभेदार
LL.B. I

आज अजुनही तो दिवस आठवतो २ डिसेंबर माझ्या आयुष्यातील कधीच विसरता न येणारा दिवस तसं म्हटलं तर चालेल की आयुष्य म्हणजे काय ते याच दिवशी कळलं मला.

नुकतंच कॉलेज सुरू झालेल्या पोलिस लाईन काय करायचे आहे हे आत्ताच ओढून घ्या असे म्हणणारे आम्ही आम्ही म्हणजे माझा शहाजी लॉ कॉलेज मधल्या नवीन मित्र-मैत्रिणी चा नवीन सीर्ी अशीच एक दिवस नव्हते झाले शेंडा पार्क येथे दोन दिवस कार्यशाळा आहे आम्ही पाच जणांची नावे दिले तरी काय असते सारे शाळा म्हणजे यादी केलेत कार्यशाळा आपणाशी बाहेर निसर्ग झालेली ही पहिलीच कार्यशाळा होती.

२ डिसेंबर कार्य शाळेचा पहिला दिवस चेतना विकास मंदिर मतिमंद मुलांना गती देणारी शाळा समाजाला लांब केलेल्या मुलांना विकसित करण्याचे काम ही शाळा करते त्यांना शिकवली जाणारी कामे आणि त्या कामातून येत होता कमवतात हे ऐकून खूप अतृप्त वाटलं कारण आपण एवढेच धडधाकट असून एक रुपयाही कमावला नाही आणि ही मुलं शिकण्यातून अंत नव्हता कागदाच्या लगद्याचा गणपती फाईल बनवणे फोटो फ्रेम लाकडी वस्तू अशा कितीतरी वस्तू त्या फक्त वस्तू नव्हत्या हे मुलांचं प्रेम होतं ते प्रेम दिसल नाही आणि दाखवलं नाही

चेतना विकास मंदिर चा परिचय झाल्यानंतर आम्ही फुलांमध्ये गेलो कुष्ठरोगी रात्रीत आजपर्यंत कुष्ठरोगी कसे असतात हे बाबा आमटेंच्या कथित वाचलं होतं त्याच्याशी समोरासमोर भेट देण्याची ही पहिलीच वेळ होती पुस्तकांमध्ये जाताना जरा भीती वाटत होती कारण त्यांच्या अंगावरच्या जखमा बघण्याचं धाडस मला काही होणार नाही असा वाटत होतं. तरीही केलं धाडस.

पहिला तिथले कुष्ठरोग्यांचे प्रमुख भेटले त्यांच्याकडे पाहिलं तेव्हा त्यांचा चेहरा खूप काही बोलत होता तरी त्यांचा सव्वाशेर उपलब्ध होत होतं बहुतेक खूप दिवसांनी त्यांना माणसांना पाहिले असेल आमच्याकडे बघून तरी त्यांच्या त्यांचे भाऊ बहिण मुलगा आठवला असेल मी पहिल्यांदा पाहिलं हिच्या मध्ये फक्त दुखत ओसंडत होतं.

त्याने आम्हाला आत मधी नेल त्यांच्या उपस्थितीतच फक्त नीरव शांतता पसरलेली शांतताच खूप आतुर झालेली बंद होण्यासाठी आरे आरे अनुमाला येथून मोकळं करा मला थंड करा खूप दिवसापासून अशी एकटीच आहे मला बंद करा तुमच्या किलबिलाटाने तुमच्या आवाजाने तुमच्या आणि तुमच्या हासण्याने खूप दिवसांनी एक नारा ऐकणार मला बंद करा अशी शांतता कानात आवाज करीत होते

ती झाडे डोळे मोठे करून बघत होते आमच्याकडे सुकलेली पाने वाळलेली झाडे आणि जमिनीवर सगळ्यात कमावून पडलेले पेलवत सगळा परिवार त्या कुष्ठधामाची कथा सांगत होता

शाहू महाराजांनी कुष्ठरोग्यांसाठी त्यांच्या देखभालीसाठी पुस्तकं चालू केलेला येथून खूप जण निरोगी होऊन गेले

स्त्री विभाग आणि पुरुष विभाग असे समोरासमोर विभाग होते काही कुष्ठरोग्यांच्या अंगावर जखमा होत्या तर काहींच्या हाताला बोटे नव्हते पाय मोठे नव्हते तर साईचा हाताचा पंजा नव्हता.

स्त्री विभागाकडे गेल्यावर ती तिला तिच्या चेहऱ्यावरचा खास तू अजूनही आठवतो खूप

दिवसांनी त्यांच्यासोबत बोलण्यासाठी कोणीतरी भेटलेलं नुकताच जेवण झालेलं आजीला विचारलं आजी जेवण कसं असतं काय जेवण फक्त नावालाच बातमीकडे जास्त आमटी कमी पाणी जास्त भाजी नसतेच कधी कधी चहामध्ये फक्त पाणीच अस्त जेवण मिळेल ते खायचं आणि गप्प बसायचं का बाळा.

आधी समोर बोलत होते पण तिची नजर आम्हा सगळ्यांवर भिरभिरत होते चेहऱ्यावरच्या सुरकुत्या आयुष्याच्या चढवताना सांगत होता डोळे खूप काही सांगत होते अशी आंदोलने डोळ्यात मोती बिंदू होता तरी जेमतेम दिसत होता तिला.

का माहित नाही पण त्याआधी ला खुप काही सांगायचं बोलायचा आहे असं वाटलं मला तिला हाताला पंचा नव्हता साडी कशी बशी सावरत होती पण त्या नसला तरी मनगटात खूप टाकत होते त्यावेळी कळालं सुख पाहता झाडे दुःख पर्वताएवढे हवा असं काहीतरी झालंय की मी खूप शांत झालो रात्री जेवत असताना सारखी फक्त ते आजचा चेहरा आठवत होता तिचा आवाज तिचा हसू आणि तर दुःख सारखा हा विचार करू लागले तितका चांगला विषय जगण्याचा अधिकार आहे मला असा आपला समाज जो फक्त आपल्यासाठीच असतं की फक्त आणि फक्त आपल्या कुटुंबाचा आपल्यासारखाच आपल्या आनंदाचा आपल्याला विचार करते काय उपयोग आपल्या जगण्याचा फक्त स्वतः पासून सुरु होतो आणि शेवटी स्वतःसाठी संपतो काय आहे माझं नातं या दुर्लक्षित करू शकत नाही कारण त्यासाठी फक्त एका आनंदाच्या क्षणांची वाट बघत असतात बोलण्याची आता साठवून घेत होता कोणीच नाही का मी त्यांची?

जेव्हा जन्माला येऊन फक्त स्वतःसाठी सर्वकाही करून मरण म्हणजे जीवन नसतं.

जेवताच विचार करत असताना डोक्यातून तें काही खाली आले कळलेच नाही तसेच अर्धवट ठेवून म्हटले त्या रात्री झोपलोच नाही सरकार तोच विचार जेवताना त्याआधीचा चेहरा समोर येत होता आपण इतकं चांगलं खातोच पण त्या चविष्ट अन्न म्हणजे काय हे माहीत नव्हतं

तेव्हा ठरवलं माझ्या तोंडावर थोडातरी हसण्याचा प्रयत्न करायचा आमच्या ग्रुपमध्ये असे ठरले की बर्थडे पार्टीला करता पुस्तकांमध्ये जाऊन तिचा वाढदिवस साजरा करायचा आपले नवीन वर्षाच्या नवीन दिवशी त्यांच्या गोड हसणे नवीन वर्षात प्रवेश करायचा आणि सुदैवाने माझ्यात पहिला वाढदिवस आम्ही तिथे साजरा केला माझ्या मित्र-मैत्रिणींनी पार्टीसाठी [illegible] केलेले परीक्षांचे फळे फळे घेतले.

वाढदिवसाच्या तो दिवस अविस्मरणीय होता तिथे जाऊन आम्ही इतर वाढदिवस करणार आहोत म्हटल्यावर त्यांनी लगेच सगळी तयारी केले ते कट केला सगळ्यांनी मला खूप आनंदाने आशीर्वाद दिला आदिला पंचा नसतानाही ती आनंदाने टाळ्या वाजवीत होते त्या टाळ्यांचा आवाज अजून कानात नव्हतो एक कट करून सगळ्यांना वाटला बाजूला एक मध्यमवर्गीय झरझर उभे होते कुबड्या घेऊन यायच्या उद्देशाने त्यांच्या हातावर ठेवण्याचा प्रयत्न केला पण त्यांना अचानक नजर खाली करून म्हणाले की म्हटल्यानंतर होते आणि चटकन डोळ्यात पाणी आल्याशिवाय कायमचा मला मिळाला

आज मी माझं मला धन्य मानतात त्यांच्यासाठी मी खूप काही मोठे नाही पण थोडं तरी असं काम केले ज्यामुळे मी त्यांच्या चेहर्यावर हसु आणू शकले आणि आणि असा सूर कायम म्हणत राहील.

जगण्याचा अर्थ काय आणि आपलं आंधळा विषय काय याचा मला तेव्हा कळाले आणि खूप आनंद होतो त्या गोष्टीचं मला हवेत जरी फारसा येत नसले तरी वेदना आल्या.

***

भय इथले संपत नाही

कल्याणी केराप्पा साळुंखे
V NLC

दोन अक्षरांचा शब्द तो
ज्याचे नाव आहे
भय
इवलासा वाटणारा शब्द तो
पण भले भले ही नडतात त्याचा पुढे

भय. . .भय. . . भय. . .खरंच भय म्हणजे नक्की काय असते ?तर भय म्हणजे भीती मग ती कोणाबद्दल तरी वाटत असेल ,भविष्यकाळाबद्दल वाटत असेल ,आपल्या एखाद्या शत्रूची असेल किंवा आपल्या कामात काहीतरी चूक केली नाही ना ?म्हणून मनाला लागलेली रुखरुख मला असेल ,सचिवांच्या प्रत्येक कार्यानुसार भयाचे म्हणजे भीतीचे स्वरूपही वेगवेगळे असते ,म्हणून भय हे एकाच प्रकारचे नसून वेगवेगळ्या प्रकारचे असते .

खरंच फक्त भय म्हटलं तरी अंगावर शहारे येतात ,मन अगदी सुन्न होते ,काहीच सुचेनासे होते ,हे भय म्हणजे किती भयंकर असते ,हे आपल्याला तेव्हा करते जेव्हा आपण एखाद्याला मोठ्या संकटात सापडलेला असतो व अशा वेळी मदतीलाही कुणी असू शकत नाही .आज विचार केला तर कोण आहे सुरक्षेत ?

अगदी एखाद्या सूक्ष्म जीवांपासून मूक मोठ्यांपर्यंत सगळेच आहेत असुरक्षित .सैतानी वृत्ती बाळगून आज प्रत्येकजण प्रत्येकाला लुबाडतो आहे , आणि यात मात्र नाशवंत लोकांचा बळी घेतला जातो , तेच अंधाराकडे झुकले जाता येत .मनापासून विचार करून पाहिलं तर ,आजचे हेच आहे वास्तववादी सत्य. आज खून ,दंगा, मारामारी ,दहशतवाद, भ्रष्टाचार, म्हणते आहे ,मोठ मोठ्या संकटात ती ओढली जाते, माझीही घाबरलेली म्हणजे संकटांनी ओढवलेली भारत माता कधी आरशासारखे निखळ दिसणार, पर्वताप्रमाणे करारी दिसणार. माझे मन मलाच खायला उठते. का नाही चांगले सगळ्याच होत.

आज सगळेच म्हणतात एकवीस वा शतक म्हणजे भरभराटीचे ,प्रगतीचे शतक आहे .पण आज एका काहीशा महिन्याच्या मुलीपासून नव्वद वर्षांच्या म्हातारी पर्यंत आज तेंच्यावर बलात्कार असो, छेडछाड असो किंवा त्यांच्याशी अश्लील चाळे होत असतात, हेच सांगते का आर्ची संस्कृती. अशा वेळी मला मनापासून वाटते पूर्वीचेच लोक, १२:१२ PM², ४/२४/२०१८ Didi: पूर्वीची संस्कृती बरी होती .आज स्त्रियांवर जे काही अत्याचार होतात ,हे फारच लाजिरवाणी आहे, पण दुर्दैवाची गोष्ट अशी आहे की ,अन्याय सहन करणारे पण तीच असते मानात घाबरली सुद्धा तीच असते ,पण अन्याय करणारा मात्र मोकाट कुत्र्या सारखा सीताही झालाच नाही या आवेशात वावरत असतो ,याच गोष्टीची मला खंत वाटते .कारण ,आपण मुलगी म्हणून समाजात वावरत असताना किती .किती राक्षसी डोळे ,आपल्यासमोर आ वासून उभे असतात ,म्हणून आपण किती कठोर व किमती आहेत असा मारुंजी आवेश दाखवला तरी मन मात्र संपूर्ण भीतीने घाबरून गेलेले असते ,दैनंदिन जीवनामध्ये अशा गोष्टींना सतत तोंड द्यावे लागते, पण हे असे कुठवर चालणार ?

भारतामध्ये तरुणांची संख्या मोठ्या प्रमाणात आहे, म्हणून भारताला तरुण भारतम्हणून ओळखले जाते. भारताचा विकास करायचा असेल तर तरुणांनी राजकारणात सक्रिय झाला पाहिजे ,असे म्हटले जाते. पण आजच्या राजकारणाची राजनीती पाहिली

तर पोटात गोळा आल्याशिवाय राहणारच नाही .आज भ्रष्टाचार ,काळा पैसा आणि खोटी आश्वासने चे त्रिकूट म्हणजे राजकारण म्हटलं तर वावगं ठरणार नाही ,मग एखाद्या निसवत कार्यकर्त्यांशी येथे मरणच आहे म्हणावे लागेल .कारण इंदिरा गांधी असोत, की राजीव गांधी असोत, महात्मा गांधी असोत की नरेंद्र दाभोलकर असोत, या महान व्यक्तींचा राजकारणात सक्रिय वाटा होता, मोलाचे कार्य त्यांनी केल, पुढे ही त्यांनी महामेळा कार्य केले असते पण दुर्दैव इतके वाईट असते की ,ते कधी कोसळलेले तेही संस्था येत नाही ,तर नीच प्रवृत्तीच्या नराधमांनी भरदिवसा या कर्तृत्वान माणसांवर गोळ्या झाडाला घाबरले नाहीत तर मग आपल्यासारख्या सर्वसामान्य माणसाचं काय? याच प्रश्नांनी माझं मन पिळवटून निघत .मारायच्या अगोदर त्यांना किंचितही कल्पना नसेल की आपल्यावर आज संकट ओढावणार आहे ,काही सेकंदात ते मेले असतील ,पण त्यांचे भयमात्र आज सर्वांनाच वाटते आहे ,म्हणूनच मी येथे नमूद करते , क्षणाक्षणाला उमटतात याचे पडसाद लहान थोर सर्वांना असते गिरमकर पाहतात.

पावलो पावली लोक म्हणतात कि मी आहे असुरक्षित कोणी का नाही राहू साहेब आज सुरक्षित आजचे शतक हे एकविसावे शतक प्रगतीचे समजले जाते ,पण आजच्या या समाजात प्रत्येक चिमुकल्या बाळापासून वयोवृद्ध व्यक्तीलाही कोणत्या ना कोणत्या एखाद्या ठराविक गोष्टीचे भय हे असतेच असते. निर्भीडपणे, छातीठोक वावरणाऱ्या तरुणालाही कोणत्याही भयामुळे माघार घ्यावीच लागते ,त्यामुळे मला वाटते भय नसते तर ?भय नसते तर आज येथे प्रत्येक व्यक्तीचा प्रचंड आत्मविश्वास उदयास आला असता ,मनामध्ये भीती न बाळगता निधड्या छातीने तो आपल्या मनातले आत्मविश्वासाने सांगू शकला असता ,पण असे का होत नाही ?मला येथे जाणीवपूर्वक नमूद करायचे आहे ते असे की ,माणूस जिवंत असतानाही समोर असणारा एखादा आव्हान पेलायला सतत घाबरत असतो. खर तर तो त्या गोष्टीच्या नादालाच लागत नाही, आपल्याला कशाला उगीच नींत्या भानगडीत पडायचे, असे म्हणून तो गुपचूप असतो. तेव्हा माझ्या मनाला प्रश्न पडतो का ? आणि कशासाठी ? गप्प बसायचे.

मला खरोखरच एका गोष्टीचे आश्चर्य वाटते, मनुष्य जीवंत असतो तोपर्यंत एखादी गोष्ट करायची म्हटली की शांतपणे जावू एकत नाही का हो ? जरी हे एकविसावे शतक असले तरी, लोकांचा अंधश्रद्धेवर मात्र ठाम विश्वास, अरे त्याच्या जीवंतपणी काही इच्छा अपूर्ण राहिल्या होत्या, आता तो त्या पुर्ण करण्यासाठी त्याचा आत्मा सर्वत्र वावरत असतो, हेच का आजचे आधुनिक विचार ?

मला इतकच नमुद करायचे आहे, आपण घाबरट राहूणन चालणार नाही, धाडसी बनायला पाहिजे. पण लोकांमध्ये अशी जागृती का होत नाही? एवढेच.....

क्षणाक्षणाला चालतो स्वास
प्रत्येक श्वासात असतो एक नवा ध्यास,
पण भयाचा पडसाद पडताच
मनूष्य नडतो का त्यात ?

***

“जीवनात आपल्या प्रवृत्तीला मानवेल असेच आचरण नेहमी करावे.”

“संघर्ष वडिलांकडून शिका व संस्कार आईकडून शिका.”

“गर्दीत मित्र ओळखायला शिकलात तर संकटाच्या वेळी मित्र गर्दी करायला विसरत नाहीत.”

आजची जागृत स्त्री

प्रियांका सुदाम साळुंखे
LL.B. II

हुंड्या पाईची स्त्रीची हत्या'
'छळाला कंटाळून महिलेची आत्महत्या'
'मुलीची छेड काढण्यास अटक'

अशा बातम्या आपण वर्तमानपत्रातून नियमित वाचतो. आजच्या समाजात स्त्रीयांवर होणाऱ्या अन्यांयाची यावरुन कल्पना येते. पूर्वीही स्त्रियांचा छळ होत होता. पण त्यास जाहीर वाचा फुटत नव्हती. आज ती फुटते. म्हणून आजची स्त्री नक्कीच जागृत आहे.

अर्थात ही जागृती पुरेशी नाही. पुरुषप्रधान संस्कृतीत स्त्रीयांचा कोंडमारा होता. ही जाणीव आता तीव्र झाली आहे. अनेक समाजसुधारकांनी अनेक प्रयत्न करून या समस्येकडे लोकांचे लक्ष वेधले. शिक्षणामुळे नवी दृष्टी येते. म्हणून समाजसुधारकांनी स्त्री शिक्षणाचा प्रसार केला.

आज २१ व्या शतकांत सर्व क्षेत्रा पुरुषांच्या बरोबरीने असंख्य स्त्रीया वावरताना दिसतात. आजची स्त्री इंद्रिरा गांधी, मागरिट थॅचर, ॲजेला मर्केल यांच्या रुपाने राष्ट्रांची पंतप्रधान होऊ शकते. मादाम कयुरी बनून ती संशोधन क्षेत्रात क्रांती करते.

मदर तेरेसा बनून रंजल्या-गांजलेल्यांची अश्रु पुसते. किरण बेदीच्या रुपाने ती गुंडां दहशत निर्माण करते. कल्पना चावला, सुनिता विल्यम यांच्या रुपाने अवकाशाला गवसनी घालते. डॉक्टर, इंजिनियर, वकील, मंत्री आदी अनेक स्थाने स्त्रीयांनी भुषविलेली दिसतात. आजच्या जागृत स्त्रीची ही तेजस्वी दर्शने आहेत.

एक मुलगा शिकला तर त्याचीच प्रगती होते, पण मुलगी शिकली तर ती स्वतःहा बरोबर स्वतःच्या कुटुंबाची प्रगती करते. प्रभावी होईल तस तसा समाज सुधारेल, सुसंस्कृत होईल.

स्त्री तु घे अशी उंच भरारी, फिरुन पाहू नकोस माघारी.

***

कन्या

पुत्रासाठी यज्ञयाग अन् कन्येची आहुती,
हीच का भारतीय संस्कृती ?
लक्ष्मी, सीता, गार्गी, तारा
अरुंधती, द्रौपदी, इंदिरा
त्या कन्यांची प्रातः स्मरणे पापे प्रक्षाळीती ॥
शयनी रंभा, माय भोजनी
मंत्री कार्या विविध रुपिणी
दासी होऊन कधी वंदिते, देव तिचा तो पती ॥
उच्च रवाने जगा सांगता
नारी पुजिता रमती देवता
त्या नारीच्या जन्मापूर्वी मृत्यूची निश्चिती ॥
अजन्मा जरी जागृत चेता
जीवंत अबला गर्भी स्थिता
तुझी आत्मजा फुलू बहरु दे माते तव संगती ॥
ध्वनिचित्र वा गर्भजलाची
अग्निपरीक्षा वैदेहीची
नको संपवू सान जरी गे तुझीच ना आकृती ॥
क्षीण आर्त अन् केवीलवाणी
गर्भगूज मम माते जाणी
सांग यमदूता तुझ्या कुशीतून रत्नांची निर्मिती
कधी हट्ट ना करीन आई
नको खेळणी अन्य काहीही
भूलोकीच्या पदार्पणाला केवळ तव संमती ॥

***

- दिव्या नवीन खटावकर, Pre Law II

काळ्या मातीच्या लेकाराची साद

पाणी आटाय लागलय, काळीज फाटाय लागलय,
तुझ्या एका थेंबापायी माणूस मराय लागलय
थेंबानं तरी बरसलं म्हणून
डोळं वरती वटाराय लागल्यात,
हाडं राहिल्याली अंग मातूर
या उन्हात करपाय लागल्यात,
या जीर्ण अंगावरच्या रेघा जमिनीच्या
दुखण्यापरिस बी बऱ्या,
म्हणून तर आशा हाय फुटल बांधा
या ढगाला बी कवातरी गड्या,
समदं शिवार हंबराय लागलय.
गोठ्यातल गडी बी उपाशी पेंगाय लागलय,
कारभारणीनं अन पोरा-टारांनी
तर किती दिस आण बी बघाय नाय,
म्हाताऱ्या आय-बां ला तर
मरण बी कवटाळत नाय हाय.
अजून किती दिस ह्या वनवास?
आतातर उंबर बी झिजाय लागल्यात,
गाव विटून गेल्यात, तहानी पेटून उठल्यात.
झाड समदी खुरटी झाल्यात,
गजबजलेल्या वाटा बी सुन्या झाल्यात.
देवा आता बास कर रं
ढग घालू द्यात रं सादख वीज घालू द्यात रं वाद,
मनानं इस्काटलेल्या तुझ्या या लेकराला एक तरी
दाखव रं वाट एक तरी दाखव रं वाट ....

- शिवानी नानासो जाधव

Pre Law I

***

छत्रपती

छ- छत्तीस हत्तीचे बळ असणारे
त्र-त्रस्त मोगलांना करणारे
प-परत न फिरणारे
ति-तिन्ही जगात जाणणारे
शि-शिस्तप्रिय
वा-वाणिज तेज
जी-जिजाऊचे पुत्र
म-महाराष्ट्राची शान
हा-हार न मानणारे
रा-राज्याचे हितचिंतक
ज-जनतेचा राजा म्हणजेच
।। छत्रपती शिवाजी महाराज ।।

- सुस्मिता रमेश पाटील

LLB II

***

GYMKHANA REPORT 2017-2018

1st July, 2017 Tree Plantation:

Tree plantation was done in the college campus. Principal, members of teaching, non-teaching staff and students were present.

29th July, 2017 Personality Development and Gas safety measure:

A Programme on Personality Development and Gas safety measures was organized. Mrs. Gauri Yadav and Prof. Dr. Prasana Kumar, Assistant Prof. Dept. of Computer Science, Shivaji University, spoke on the occasion. Mr. Husan Sutar demonstrated gas safety equipments.

5th Aug. 2017 Guest lecture on IPR:

A Guest lecture on Intellectual Property Rights was arranged in College. Prof. Dr. Suryakant Patil from Sanjay Ghodawat Institute was the speaker.

14th Aug. 2017 Premises cleanliness:

On account of Independence Day, premise cleanliness programme was arranged. Dr. Rupali H. Shinde inaugurated the programme and explained about importance of cleanliness.

15th Aug. 2017- Celebration of Independence Day:

On the eve of 71st Independence Day, flag hoisting was done by Shri. R. B. Kulkarni, Former Superintendent, D.R.K. College, Kolhapur. Shri. Prasad K. Kamat, Vice-President Council of Education, Prin. L.M. Goud, Member, Prin. Bhalerao, Prin. Dr. S.B. Patil, Prin. Dr. Narayan, teaching, nonteaching staff and students were present.

15th Aug. 2017 Blood Donation Camp:

On the occasion of 71st Independence Day Blood Donation Camp was arranged in College.

18th Aug. 2017 One Day Workshop under Lead College Scheme:

One Day Workshop on Implementation of Goods and Service Tax Act (GST) 2017 was arranged under Lead College Scheme. Shri. Sachin Joshi, Deputy Commissioner (Sales Tax Department) were the Chief Guest of the function, Adv. R.S. Topkar, Tax Consultant and Government Auditor were the resources person of the workshop.

22nd Aug. 2017 Lecture on Career Opportunities to law students:

A lecture on Career Opportunities to law students was arranged Prof. Amol Ankush, Assistant Professor MIT of Govt. Pune, India was the speaker.

23rd Aug. 2017 Kalavishkar Program under Law College Scheme:

Kalavishkar program under lead college scheme was organized in the college.

12 Sept. 2017 Guest Lecture on 'Prevention of Cruelty to Animals':

Lecture on 'Prevention of Cruelty to Animals' by Dr. N. G. Uday, Simla, the Manager, Legal capacity, Human Society Building, International India was arranged in the college.

14th Sept. 2017 MCQ Legal Quiz competition:

On account of Birth Anniversary of Padmashree Dr. Ratanappa Kumbhar, Founder President, Council of Education, Kolhapur, MCQ Legal Quiz competition was organized in the college. Total 97 students participated in the competition.

9th Sept. 2017 :

Meeting of Governing Body of Alumni arranged in the college.

15th Sept. 2017, Celebration of Birth Anniversary of Anna:

108th Birth Anniversary of Late Padmashree, Deshbhakta, Dr. Ratanappa Anna Kumbhar Founder President, Council of Education, Kolhapur was celeberated in the College. Adv. V.N. Patil Member, Council of Education. Prin. Dr. R Narayana, member of teaching, non teaching staff and student were present.

23th Sept. 2017:

Alumni meet was arranged in the college.

13th & 14th Oct. 2017 NAAC visit:

The NAAC Peer Team consisting of three members visited the college. The team consists of

Hon'ble Prof. V. Vijaykumar (Chairman) Former V.C. & Professor of Law, National Law School of India, Bangaluru.

Hon'ble Prof. Dr. Marian Pinheiro (Member Co-ordinator) Former Principal, V.M. Salgaonkar College of Law, Goa.

Hon'ble Prof. Dr. C.A. Gurudath (member) Professor, Dean, Jagran Lakecity University, Bhopal.

The college has secured "A" Grade in the NAAC Re-Accreditation process.

9th Nov. 2017 Celebration of Legal Services Day:

In Association with District Legal Services Authority, Kolhapur Legal services day was celebrated in college. Hon'ble Shri. M.A. Lovekar Principal District and session Judge, Kolhapur was the Chief guest of the function.

23rd Dec. 2017 Observance of 19th Death Anniversary of Late Dr. Ratnappa Kumbhar:

On 23rd December, 2017 Death Anniversary of Late Padmashree, Deshbhakta, Dr. Ratnappa Anna Kumbhar Founder President, Council of Education, Kolhapur was observed in the college. Hon'ble Mrs. Rajanitai Magdum, President Council of Education, Shri. Prasad Kamat, Vice President, Council of Education, Adv. V. N. Patil Member, of Council of Education, members of teaching, non teaching staff and students were present.

3rd Jan. 2018 Celebration of 187th Birth Anniversary of Late. Savitribai Phule:

187th Birth Anniversary of Late Savitribai Phule was arranged in the

College. Students from I Pre Law expressed their views.

13th Jan. 2018 The Guest Lecture by Alumni:

A guest lecture on "Alternative Dispute Resolution Mechanism" was arranged for II LL.B. & IV NLC students by Adv. Abhijeet Shitole (Alumni).

20th Jan. 2018 The Guest Lecture by Alumni:

A guest lecture on "Criminal Law & ADR" by Adv. Amar Harage and Adv. Asif Mulla (Alumni) arranged for II LL.B. & IV NLC students.

20th Jan. 2018 Rangoli competition:

On account of Republic Day, Rangoli competition was arranged in the college.

26th Jan. 2018 Celebration of 69th Republic Day:

On account of 69th Republic Day Flag Hoisting was done by Adv. Shri. K.A. Kapse, Alumni, Senior Advocate. Hon'ble Rajniti Magdum, President, Council of Education, Shri. Prasad Kamat, Vice President, Council of Education, Adv. V.N. Patil, member, Council of Education, Prin. Dr. R. Narayan, members of teaching, non teaching staff and student were present.

27th Jan 2018 A Guest Lecture by Alumni:

A Guest lecture on "Seven Lamps of Advocacy" by Adv. Santosh M. Shelar (Alumni) was arranged for the students of III NLC

29th Jan. 2018 Guest Lecture on 'Social Security (Labour) laws in India:

Guest Lecture on 'Social Security (Labour) laws in India was organized in the college for V NLC, III LLB and DLL students. Hon'ble Smt. Sameena Khan Industrial Court, Kolhapur was the Chief Guest of the function. Prin. Dr. R. Narayana presided over the function.

1st Feb. 2018 Inter Class Moot Court Competition:

Inter Class Moot Court Competition was conducted for our college students. Hon'ble Shri. M.A. Lovekar, Principal District and Sessions Judge, Kolhapur was the Chief Judge for final round. Prof. Dhupdale, Head, Department of Law, Shivaji University, Kolhapur and Adv. Mrs. Neelam Gandhi were the judges for first round. Total 38 students were participated in the said competition.

2nd Feb. 2018 One Day Workshop on Disaster Management:

One day workshop on Disaster Management was held under Lead College Activity. Dr. Prakash Raut - Department of Environment science, Shivaji University, Kolhapur was the chief guest of the function. In the second technical Session, Shri. Dinkar Kamble - District Disaster Management officer, Kolhapur demonstrated about Disaster Management.

7th Feb. 2018 A Guest Lecture by Alumni:

A Guest lecture on "Role of Ethics in legal profession" by Adv. Bhagyashree Kulkarni (Alumni) was arranged for the students of III NLC.

9th Feb. 2018- Elocution and Poster presentation competition:

To create awareness about Election and voting right, Elocution and poster competition was organised in the college. Prof. Mrs. Kangaonkar and Prof. Mrs. Pathare were the experts for the competition.

23nd Feb 2018- Lecture on Income Tax:

A guest lecture on Income Tax was arranged for III LL.B., V NLC and DIT students. Shri. Sivananda kalenkari - Joint Commissioner, Income Tax Department, Sangli was the speaker. Adv. Topkar, Shri. Uday Bidkar - Income Tax Officer, Kolhapur were also present.

7th March 2018- Guest lecture on GST law:

A Guest lecture of Shri. Sachin Joshi-Deputy Commissioner, Sales Tax, Kolhapur and Santosh Salunkhe - State Tax Officer, G.S.T., Kolhapur was arranged for III LL.B., V NLC and DIT students.

7th March 2018 Environmental Study Tour:

The environmental study tour was arranged for students of III NLC at Shahu Sugar Factory, Kagal.

9th March 2018 One Day Workshop on Entrepreneurship Development:

One Day Workshop on Entrepreneurship Development was organized by College under Lead College Activity. Dr. R.V. Gurav, Director Students Development, Shivaji University, Kolhapur was the Chief Guest of the function. Sou. Arundhati D. Mahadik, President Bhagirathi Mahila Sanstha, Kolhapur and Prof. Mrs. V.V. Maidargi, Associate Professor, Kamala College, were the resource person of the workshop.

16th March 2018 Legal Quiz Competition:

A Legal Quiz Competition was orgnised for college students.

9th April 2018 85th Annual Prize Distribution Function:

85th Annual Prize Distribution function was held on 9th April 2018. Hon'ble Prin. Dr. D.R. More, Academic Advisor, Shivaji University, Kolhapur was the Chief Guest of function. Hon'ble Rajanitai Magdum President, Council of Education, Kolhapur, presided over the function. Prin. Dr. R. Narayan in his welcome speech narrated the history and development of college. Prof. U.T. Powar placed the annual report of academic year 2017-18. Shri. Juber Makandar, Secretary Students Council proposed vote of thanks. Adv. V.N. Patil member Council of Education, Prin. Dr. V.A. Patil, Prin. Dr. S.B. Patil, Teaching, Non teaching staff, Students were present.

Achievement of Students:

- College Moot Court Team secured Second prize in Justice S. B. Mhase State Level Moot Court Competition held at New Law College, Ahmednagar on 11th Feb. 2018. Participants were Omkar Chitale, Pranav Rampure and Bajrang Gaikwad.
- Our students Indrajeet Bhosale, Pooja Solanki and Ram Goplani secured Second Prize in Late. P.B. Gajendragadkar, State Level, Moot Court Competition held at I.M. Law College, Satara.
- Our students Omkar Chitale, Pramila Bhaskar and Shalvi Shaha secured Best Memorial Prize in Moot Court Competition held at V.D. Law College, Kudal.
- Our college students secured University Merit Prizes.
- Our college students have actively participated in more than 12 Moot Court and other competitions held at various places during the Academic year 2017-18.
- Pallavi S. Magdum awarded as Best Para Legal Volunteer by DLSA.
- Heramb Sawant, Indrajeet Bhosale and Alsabah Sheikh were selected for final round of Youth Parliament.
- Heramb Sawant awarded as Best Parliamentarian.
- Second prize in Inter University Zonal Badminton Competition.

Achievement by Alumni

- Adv. Snehal Joshi Qualified NET

Following past students were selected as JMFC:

1. Kotbagi Aditya Ghansham
2. Miss Lagare Aswini Anandrao
3. Miss Patil Gayatri Sudhakar
4. Miss Kulkarni Ambika Anandrao

Contribution by Alumni

- Arranged 05 Guest lectures
- Contributed for Court Visit
- Contributed for Chamber visit
- Shahaji law College in association with Advocates Academy (body of Alumni) has organised 08 Guest lectures of practicing lawyers, for College students and Junior lawyers so as to inculcate practical knowledge.

Donor Prize List for the year 2017 - 2018

Sr. No.	Name of Donor	Year & Class	Name of Winner
1	Late Barister Shamrao Kelavkar Memorial	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
2	Late Waman Dattatray Adake Prize	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
3	Late Shri. Govind Raghnath Valivdekar Prize	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
4	Late Shri. Rajaram Bapu Patil Prize	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
5	Late Shri. Jaganath Raghunath Kelkar Prize	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
6	Late Shri. R.M Apte Prize	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
7	Late Shri. Pandurang Atamaram Lanjekar Prize	III LL.B.	Miss. Vakil Shivani A.
8	Late B.G. Alias Bapusaheb Karmarkar Prize	Cr. P.C.	Miss. Kakade Juilee N.
9	Late Dattatray Ragunath Dixit Prize	Family Law II	Kadam Viraj H.
10	Late Shri. S. R. Potnis Prize	Family Law II	Jadhav Aditya K.
11	Late Shri. Kakasaheb Alias D.N.Sarlashkar Prize	Family Law II	Bhiungade Shivani D.
12	Late Shri. Prin. S.G. Dabholkar Prize	Constitution	Seerwani Leena J.
13	Late Shri. S.G. Kulkarni, Dist. & Session Judge	III LL.B./V NLC	Bobhate Sachin L./Karekar Laxmi C.
14	Late Shri. Basawantrao Ganpatrao Powar Prize	II LL.B.	Bobhate Sachin L
15	Shri. K.B. Kelkar Prize	Pub Int. Law.	Gaikwad Shivprasad
16	Late Shri. Prin. S.G. Dabholkar Prize	Jurisprudence	Galatage Ruturaj
17	G.N. Gabale Prize	Property Law	Khatavakar Prachi
18	Shri S.B. Patil Prize	Contract - I	Tungare Kirti C.
19	Adv. Shri. Patil Deepak Ganpatrao	V NLC	Karekar Laxmi C.
20	Adv. K.A. Kapse	III NLC	Mulla Fatima R.
21	Late Shri. S.G. Kulkarni, Dist. & Session Judge	IV NLC	Patil Dhanashri K.
22	Late Shri. K.P. Khasbagdar Prize	Family Law IV NLC	Chindarkar Apporva P.
23	Prof. D.V. Phadnis Prize	D.I.T.	Urane Sharada P.

Annual Prize Distribution April 2017 - 2018 (College Prizes)

Sr. No.	Name of Student	Year & Class	Rank
1	Bhiungade Shivani D.	I LL.B	College Prize Standing I
2	Seerwani Leena J.	I LL.B	College Prize Standing II
3	Jadhav Aditya K.	I LL.B	College Prize Standing III
4	Bobhate Sachin L.	II LL.B	College Prize Standing I
5	Dulhani Gayatri N.	II LL.B	College Prize Standing II
6	Bohra Ashwini K.	II LL.B	College Prize Standing III
7	Miss. Vakil Shivani A.	III LL.B	College Prize Standing I
8	Kakade Juilee N.	III LL.B	College Prize Standing II
9	Shaha Aarati P.	III LL.B	College Prize Standing III
10	Jadhav Rutuja P.	I Pre - Law	College Prize Standing I
11	Jadhav Amruta D.	I Pre - Law	College Prize Standing II
12	Kawade Sumitra S.	I Pre - Law	College Prize Standing III
13	Mulla Sadiya M.S.	II Pre - Law	College Prize Standing I
14	Bhaskar Pramila A.	II Pre - Law	College Prize Standing II
15	Patil Nishigandha S.	II Pre - Law	College Prize Standing III
16	Mulla Fatima R.	III NLC	College Prize Standing I
17	Bhosale Indrajeet S.	III NLC	College Prize Standing II
18	Shaikh Tanvi R.	III NLC	College Prize Standing III
19	Patil Dhanshree K.	IV NLC	College Prize Standing I
20	Gaikwad Shivprasad / Bhaskar Aviraj	IV NLC	College Prize Standing II
21	Galadage Ruturaj	IV NLC	College Prize Standing III
22	Karekar Laxmi C.	V NLC	College Prize Standing I
23	Raktade Aditya S.	V NLC	College Prize Standing II
24	Mulchandani Mousami	V NLC	College Prize Standing III
25	Urne Sharada P.	D.I.T.	College Prize Standing I
26	Shaha Kshitija S.	D.I.T.	College Prize Standing II
27	Kapase Seema M.	D.I.T.	College Prize Standing III
28	Kulkarni Bhagyashree N.	D.L.L.	College Prize Standing I
29	Patil Priyanka D.	D.L.L.	College Prize Standing II
30	Kulkarni Neha N.	D.L.L.	College Prize Standing III

LIST OF Full Time Teaching STAFF

1	Dr. Narayana C. Rayadurgam M.A.,B.Ed.,LL.M.,NET.,M.H.R.,NET,Ph.D., D.litt	Principal
2	Shri. Udhav T. Powar B.A.,LL.M.	Associate Professor
3	Mrs. Dr. Savita R. Rasam M.A.,LL.M.,Ph.D. (Law)	Assistant Professor
4	Dr. Moula C. Sheikh B.Sc., LL.M.,NET, ADR,DCL,Ph.D.(Law),MBA,	Assistant Professor
5	Dr. Pravin B. Patil B.A., LL.M.,NET., Ph.D.	Assistant Professor
6	Shri. Suhas V. Patki B. Com., LL.M.,NET., (Ph.D.)	Assistant Professor
7	Mrs. Asmita P. Patil B.S.L., LL.M.,NET, SET, (Ph.D.)	Assistant Professor
8	Shri. Shri. Desai B.S.L., LL.M.,NET., M.S.W., G.D.C.& A., (Ph.D.)	Assistant Professor
9	Mrs. Suchita R. Suragihalli M.A. (Pol. Sci.) SET., (Ph.D.)	Assistant Professor
10	Shri. Kailas R. Pawar M.A.,M.Lib. & Isc.,NET.	Librarian

VISITING FACULTY

12.	Adv. Dr. Santosh Shah	B.A., LL.M., Ph.D.
13.	Adv. Sou. Neelam Gandhi	B.A., LL.M.
14.	Adv. Swapnil Chile	B.S.L., LL.M., N.E.T.

Clock Hour Basis

15.	Dr. R.G. Panhalkar	M.A., LL.M., M.Phil, Ph.D.
16.	Sou. S.P. Gavade	BSL., LL.M., NET., (Ph.D.)
17.	Sou. Jyoti Shete	B.S.L., LL.M., NET., (Ph.D.)
18.	Dr. Prithviraj A. Raghuvanshi	M.A., Ph.D.
19.	Miss. Shilpa G. Patil	M.Sc.
20.	Sou. Shrinidhi H. Bhurke	M.Com. LL.M.
21.	Sou. M. A. Thombare	M.A., LL.M.
22.	Sou. Tupe K. S.	M.A., Ph.D.
23.	Sou. K.K. Pawar	BSL., LL.M., (Ph.D.)
24.	Shri M. A. Kore	M.A., LL.B.

List of Administrative Staff

1.	Shri. Anil N. Ghatge.	B.Com, D.L.L.	Office Superintendent
2.	Shri. Suhas A. Samangadkar	B.Com	Senior Clerk
3.	Shri. Kuldeep V. Makote	M.Com	Junior Clerk
4.	Shri. Meharali B. Fakir.	12 th Class	Library Attendant
5.	Shri. Ananda S. Wagare.	B.A. -I	Library Attendant
6.	Shri. Sunil S. Harale.	B.A.	Peon
7.	Shri. Sanjay D. Kale.	12 th Class	Peon
8.	Shri. Rahul N. Pandat.	B.Com-I	Peon

SHAHAJI LAW COLLEGE, KOLHAPUR

Prof. Mark Brown USA, addressing our students on the topic of Comparative Constitutional Law.

Adv. K.A. Kapase Alumni, Senior Advocate addressing the students on Republic Day.

Inauguration of Annual Sports conducted in the College on 3rd and 4th March 2018 at the hands of Prin. Dr. R. Narayana.

Active participation of our Faculty members and students in "Legal Services Week" in association with DLSA, Kolhapur.

Poster Presentation Competition.

Annual report reading by Prof. U.T. Powar. (Gymkhana Chairman)

SHAHAJI LAW COLLEGE, KOLHAPUR

Our students Omkar Chitale, Pranav Rampure and Bajrang Gaikwad secured 2nd Prize in Late S.B. Mhase State Level Moot Court competition, N.L.C. Ahmadnagar

Our students Indrajit Bhosale, Pooja Solankhi and Ram Goplani secured 2nd Prize in Late Justice P.B. Gajendragadkar Moot Court competition, I.S.M. Law College, Satara

Our students Omkar Chitale, Pramila Bhaskar and Shalvi Shaha secured Best Memorial Prize at Moot Court competition, at V.D. Law College, Kudal

राष्ट्रीय मूल्यांकन एवं प्रत्यायन परिषद

NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL

An Autonomous Institution of the University Grants Commission

Certificate of Accreditation

The Executive Committee of the
National Assessment and Accreditation Council
on the recommendation of the duly appointed
Peer Team is pleased to declare the
The Council of Education's
Shahaji Law College
Shahupuri, Dist. Kolhapur, affiliated to Shivaji University, Maharashtra as
Accredited
with CGPA of 3.02 on seven point scale
at A grade
valid up to October 29, 2022

Date : October 30, 2017

Director

EC(SC)/28/A&A/114.2

Certificate of Re-Accredition - "A" Grade Issued by 'NAAC'

Shivraj Press / 9823321832